

Naisten kokemuksia taloudellisesta väkivallasta

Outi Hämeenkorva

Y23096706

Pro gradu -tutkielma

Kevät 2024

Sosiaalityö

Lapin yliopisto

Lapin yliopisto

Tiedekunta: Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: Naisten kokemuksia taloudellisesta väkivallasta

Tekijä: Outi Hämeenkorva

Koulutusohjelma/oppiaine: Sosiaalityö

Työn laji: Pro gradu -tutkielma/Maisteritutkielma x Lisensiaatintutkimus__

Sivumäärä 56 + 2

Vuosi: 2024

Tiivistelmä:

Tämä Pro gradu -tutkielma käsittelee naisten kokemuksia taloudellisesta väkivallasta. Tutkimuskysymys on, millaisia muotoja taloudellinen väkivalta saa naisten kokemuksissa. Tutkielman tarkoituksena on antaa ääni niille naisille, jotka ovat kokeneet huonosti tunnistetun väkivallan muotoa.

Tutkielman teoreettinen viitekehys rakentuu väkivaltaa ja vallankäyttöä koskevasta tutkimuksesta. Aineistona käytetään Facebookin Naistahuone-ryhmistä tavoitettujen naisten yksilöhaastatteluita. Aineisto koostuu seitsemän 28–42-vuotiaan naisen taloudellisen väkivallan kokemuksia käsittelevistä kertomuksista. Haastattelut toteutettiin Teamsin välityksellä.

Aineisto on analysoitu aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Tutkimusote on fenomenologis-hermeneuttinen. Analyysin myötä aineistosta nousi esiin pääkategorioita, jotka on nimetty rahasalailuksi, rahapakottamiseksi, rahansaannin estämiseksi tai vaikeuttamiseksi, rahavastuun välttelyksi ja raha-alistamiseksi.

Tuloksena todetaan, että taloudellisen väkivallan muodot aiheuttivat naisille taloudellisia ongelmia, luottamuksen rikkoutumista, psyykkisiä haasteita, epävarmuutta ja näköalattomuutta tulevaisuuden suunnitelmien luomisessa sekä vaikeuksia sopia yhteisten lasten elätksestä. Tarinoista esille nouseva häpeä ja pelko näyttivät rajoittavan avun hakemista. Aineistosta nousi esille myös taloudellisen väkivallan tunnistamisen haasteet.

Naisten kokemuksiin perustuva tieto avaa syvempää ymmärrystä taloudellisen väkivallan muodoista, sen rajoittavasta luonteesta sekä välittömistä ja pidemmän aikavälin seurauksista.

Avainsanat/asiasanat:

Taloudellinen väkivalta, sukupuolittunut väkivalta, valta.

Sisällys

1 Johdanto.....	1
2 Tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat.....	4
2.1 Valta perhesuhteissa	4
2.2 Sukupuolittunut perhe- ja lähisuhdeväkivalta	7
2.3 Rahat parisuhteessa.....	8
2.4 Taloudellinen väkivalta	9
3 Metodologiset valinnat	13
3.1 Fenomenologis-hermeneuttinen tutkimusote	13
3.2 Haastateltavien löytäminen.....	15
3.3 Avoin, yhden kysymyksen haastattelu	16
3.4 Aineiston esittely.....	18
3.5 Tutkimusaineiston analyysi	20
3.6 Tutkimuksen eettisyys.....	23
4 Taloudellisen väkivallan ilmentymät	27
4.1 Rahasalailu.....	27
4.2 Rahapakottaminen.....	30
4.3 Rahansaannin estäminen tai vaikeuttaminen.....	33
4.4 Rahavastuun välttely.....	36
4.5 Raha-alistaminen.....	42
5 Pohdintaa	47
5.1 Tulosten yhteenveto.....	47
5.2 Oma tutkimusprosessi	49
Lähteet	52
Liite 1 Osallistumiskutsu	57
Liite 2 Suostumuskirje.....	59

1 Johdanto

Raha ja sen käytöstä sopiminen kuuluu olennaisena osana perhe- ja parisuhteisiin. Raha-asioista riitely on kotitöiden ja lastenkasvatuksen ohella yksi yleisimmistä riitojen aiheista (Kontula 2013, 114, Raijas & Sailio 2012; Kaittila 2017). Vaikka parisuhteessa tai perheessä olisi sovittu yhteisten ja omien rahojen käytön pelisäännöt, rahan käyttö ja siihen suhtautuminen vaikuttavat koko perheen elämään.

Raha voi muuttua ongelmaksi, kun sitä on liikaa, tai kun sitä on liian vähän. Ihmissuhteissa rahaan liittyvät konfliktit muuttuvat taloudelliseksi väkivallaksi, kun sopimuksista ei pidetä kiinni tai rahankäyttöön liittyy salailua, uhkailua tai alistamista. Haasteita taloudenhallintaan voivat tuoda esimerkiksi pariskunnan erilaiset tavat hallita ja käsitellä rahaa, lapsuudenkodista opitut tavat, rahasta puhumisen vaikeus sekä ulkopuolelta tulevat taloudenhallintaan liittyvät uhkat ja riskit, joille yksilö itse ei voi mitään. (Ks. Kaittila & Nyqvist 2014; Kaittila 2017; Pirskanen & Järvinen-Tassopoulos 2021.) Perhesuhteissa rahapulmat voivat liittyä esimerkiksi perinnönjakoon, sisarusten kesken epäreiluksi koettuun taloudelliseen tukemiseen tai vanhempien ja lasten välisiin taloudellisiin riippuvuussuhteisiin. Ihmissuhteissa kiistat rahasta voivat johtua esimerkiksi rahan lainaamiseen ja takaisinmaksuun liittyvistä haasteista. Ulkoiset tekijät, esimerkiksi maailmanlaajuiset kriisit, pandemia, Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan, energiakriisi ja taantuma vaikuttavat ihmisten arkeen ja talouden hallintaan. Koronapandemian vaikutukset ihmisten talouteen saattavat pahimmassa tapauksessa näkyä vielä pitkään, kun yhteiskunnan sulkeutuminen seisautti hetkellisesti työt monelta alalta kokonaan.

Taloudelliseksi väkivallaksi rahaan liittyvät konfliktit muuttuvat silloin, kun tekijällä on tarkoitus haavoittaa toista osapuolta ja rajoittaa tämän itsemääräämisoikeutta rahan avulla (Kaittila 2017, 74). Taloudellinen väkivalta vaikuttaa sitä kokevan henkilön hyvinvointiin ja terveyteen haitallisesti monin eri tavoin, ja sillä on myös ylisukupolvisia vaikutuksia (Kaittila & Nyqvist 2014, 264). Pahimmillaan perheen taloudellisten haasteiden sekä väkivallan ja sillä uhkailun on huomattu olevan perhesurmien taustalla (Sisäasiainministeriö 2012). Taloudellista väkivaltaa ja sen kokemista voidaan edelleen hävetä eikä sitä välttämättä tunnusteta edes ammattilaisten taholta (Keskinen 2005).

Taloudellinen väkivalta on yksi väkivallan muodoista ja se voi kohdistua molempiin sukupuoliin, mutta tilastojen valossa se näyttäytyy sukupuolittuneena väkivaltana (esim. Ronkainen 2017, 29; Kaittila 2017, 76). Naisten kokemusten korostuminen taloudellisen väkivallan tutkimuksessa voi johtua naisten heikommasta taloudellisesta asemasta ja siitä, että naisten raha-asiat ovat olleet historian saatossa pitkälti miesten päätettävissä. Suomessa naiset saivat oikeuden omistaa omaa omaisuutta vuonna 1864, mutta vasta vuonna 1919 naiset ovat laillisesti saaneet käydä ansiotyössä ilman miehen suostumusta (Sosiaali- ja terveysministeriö 2024.) Kaittilan (2017, 12) mukaan rahaan liittyvät käytännöt kuvastavat yhteiskunnassa ja parisuhteissa tapahtuvia muutoksia. Niiden kautta voidaan tarkastella sukupuoleen ja parisuhteeseen liittyviä odotuksia ja myös yhteiskunnallista taloustilannetta.

Aikaisemmassa työssäni seurakunnan diakoniatyöntekijänä törmäsin taloudellista väkivaltaa kokeneisiin ihmisiin. Kokemusteni valossa taloudellista väkivaltaa voi ilmetä niin paris-, sisarus-, lapsi-vanhempi-suhteissakin. Taloudellisen väkivallan tai erilaisten talouteen liittyvien konfliktien syitä voivat olla erilaiset kulutustottumukset tai rahan puute, mutta myös esimerkiksi yhteiskunnallinen asema, lapsuudenperheestä opitut mallit tai epäreilut kokemukset työnjaosta parisuhteessa. Työn kautta saamieni kokemusten valossa haasteellisinta vanhusten ja heidän aikuisten lastensa välisissä taloudellisen väkivallan tilanteissa oli, että ikääntynyt joutui usein tinkimään omasta, jo valmiiksi tiukasta elintasostaan, koska halusi tukea taloudellisesti vaikeuksiin joutunutta lastaan.

Nykyisessä työssäni lapsiperheiden palvelutarpeen arvioinnin yksikössä kohtaan usein työssäni perheitä, jotka ovat keskellä eroprosessia. Taloudellinen väkivalta voi näkyä tällöin hyvin selvästi esimerkiksi tilanteissa, joissa toinen osapuoli on tehnyt eropäätöksen ja muuttaa pois yhteisestä kodista. Hyvin usein taustalla on ollut joko fyysistä tai henkistä väkivaltaa puolisoa tai lasta kohtaan, ja siksi myös lastensuojelulliset toimenpiteet voivat olla tarpeen. Usein vyyhdin purkauduttua saattaa selvitä, että taloudellista väkivaltaa, alistamista ja pakottamista on ollut taustalla jo pidempään. Eron jälkeen taloudellinen väkivalta voi olla esimerkiksi elatusmaksujen maksamatta jättämistä tai kieltäytymistä virallisten sopimusten teosta.

Kokemukseni mukaan raha saattaa vaikuttaa perhesuhteisiin sekä lasten ja vanhempien kanssakäymiseen vielä pitkään lasten aikuistumisen jälkeen. Raha voi herättää vanhoja lapsuuteen liittyviä kaunoja perinnönjaossa tai epäreilouden ja osattomuuden ja epäonnistumisen tunteita erityisesti silloin, kun rahasta on puutetta. Aikuinen lapsi ja vanhempi voivat

tulla taloudellisesti toisistaan riippuvaisiksi esimerkiksi työttömyyden tai päihde- tai mielenterveysongelman vuoksi. Ongelmaksi tämä taloudellinen side muuttuu silloin, kun rahan luovuttamisesta tulee vastentahtoista tai kun rahan antaja ajautuu taloudelliseen ahdinkoon tai puutteeseen. Taustalla vaikuttavat motiivit, yleensä rakkaus ja välittäminen, eivät yleensä auta kumpaakaan osapuolta eikä apua osata tai haluta hakea tilanteesta koettavan häpeän tai pelon vuoksi. Kaikki edellä mainitut syyt vaikeuttavat avun hakemista ja saamista taloudellisen väkivallan keskellä. Tästä johtuen aihe liittyy vahvasti niin käytännön sosiaalityöhön kuin sosiaalityön tutkimukseenkin.

Pro gradu -tutkielmassani käsittelen naisten kokemuksia taloudellisesta väkivallasta. Aineiston olen kerännyt haastattelemalla seitsemää naista syksyn 2023 aikana. Näiden haastatteluiden pohjalta tarkastelen, millaisia muotoja taloudellinen väkivalta saa naisten kertomuksissa. Aineisto on analysoitu aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Olen hyödyntänyt tutkielmani taustalla väkivaltaan ja valtaan liittyvää teoreettista ymmärrystä. Naisten tarinoita olen analysoinut fenomenologis-hermeneuttisen tutkimusotteen mukaisesti.

2 Tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat

Taloudellinen väkivalta, englanniksi economical abuse tai financial abuse, on yksi väkivallan muodoista. Tutkielmassani taloudellisen väkivallan kokemukset paikantuvat väkivallatutkimuksen, tarkemmin lähisuhdeväkivallan ja perheväkivallan viitekehykseen.

2.1 Valta perhesuhteissa

Valtaa on kaikkialla (esim. Foucault 1980; Layder 2004, Pirskanen 2011). Ranskalaista filosofi Michel Foucaultia pidetään yhtenä aikamme merkittävimmistä yhteiskuntateoreetikoista ja vallan tutkijoista. Foucault'n teorioissa keskeistä ovat yksilöä ja yhteiskuntaa hallitsevan vallan rakenteet (Powell 2013, 46). Foucault käyttää käsitettä biovalta (esim. Juhila 2011, Helén 2010), jolla tarkoitetaan pyrkimystä hyödyntää, ohjata ja muovata ihmisen ominaisuuksia tai kykyjä. Tällainen vallankäyttö pyrkii hyötymään biovallan kohteena olevan fyysisistä, henkisistä tai yhteisöllisistä ominaisuuksista usein huolenpitoon verhottuna, vaikka taustalla olisikin halu hallita ihmiselämää. Biovallan taustalla on usein halu elämän laskennallistamiseen ja joukkojen hallintaan, jopa sotavoimin (Hänninen & Karjalainen 1997, 12).

Layder (2004, 17) huomauttaa, että Foucault jättää huomioimatta sen, että vallan muodot vaihtelevat. Vallasta puhuttaessa yhteiskuntateoreetikot tapaavat kytkeä vallan yhteen määritelmään, mutta Layderin mukaan vallan luonne pitää ymmärtää monitahoisena sekoituksena erilaisia lähtökohtia ja vaikutuksia, jotta sitä voidaan tutkia ja tulkita. Pirskanen (2011, 21) jatkaa Layderia mukaillen, että vallan olemassaolo on myös tärkeä osa hoivaavaa toimintaa ja mahdollisuutta rakastaa. Kaikki valta ei kuitenkaan liity vuorovaikutukseen vaan se voi liittyä myös yhteiskunnallisiin konteksteihin, kuten esimerkiksi politiikkaan tai yhteiskunnallisiin rakenteisiin.

Myöskään ihmissuhteet eivät ole vapaita valta-asetelmista tai kontrollista. Notko (2011, 24) kirjoittaa tutkijoiden kiinnostuksen valtaan olleen lähinnä yhteiskunnallisella tasolla taloudellisen ja poliittisen vallankäytön seurauksissa sekä erilaisissa teoreettisissa mietinnöissä, mutta pohtii yhteiskunnallisen vallan ja ihmissuhteiden vallan kiinnittyvän toisiinsa.

Vallan tutkimuksesta löytyy kaksi pääsuuntausta. Yleensä valtaa tutkitaan episodimaisena toimintana, joka jollakin toimijalla on suhteessa toiseen ihmiseen. Max Weberin (1978) mukaan sillä, kenellä on valtaa, on mahdollisuus toteuttaa aikeensa toisen vastustuksesta huolimatta. (Notko 2011, 67–68.)

Toista suuntausta edustaa esimerkiksi brittiläinen John Scott (2001, 2–16), jonka mukaan valta on yksinkertaisimmillaan kahden toimijan välinen sosiaalinen suhde. Sosiaalisessa suhteessa toinen toimija on päämies (principal) ja toinen alisteisessa asemassa oleva alainen (subaltern). Päämies käyttää valtaa, ja vallankäyttö vaikuttaa alemmassa asemassa olevaan toimijaan. Scottin mukaan valtdynamiikka voidaan yksinkertaistaa näin, mutta huomoiden, että suhteet eivät aina ole näin yksipuolisia. Vallanjako suhteissa vaihtelee. Scottin mielestä valta kohdistuu yksilön kykyyn tai vaikutusvalttaan tehdä jotain, riippumatta siitä, käytetäänkö tätä mahdollisuutta. Hän jakaa vallan neljään eri perusmuotoon. Voimankäyttöön (force) liittyy pakottaminen, fyysisten rajoitusten ja muunlaisen kärsimyksen tuottaminen toiselle. Tällaista toimintaa on esimerkiksi satuttaminen, kuoleman aiheuttaminen, omaisuuden tuhoaminen, perustarpeiden kieltäminen tai pahoinpitely. Toiminnalla voi olla väkivaltaisia tai ei-väkivaltaisia seurauksia, mutta sen tarkoitus on estää alemmassa asemassa olevaa toimimasta haluamallaan tavalla. Suoralla väkivaltaisella käytöksellä on tarkoitus kohdistaa valtaa fyysiseen ruumiiseen, kun taas ei-väkivaltainen pakottaminen estää toiminnanvapauksia. Manipuloinnilla viitataan toimintaan, jossa ylemmässä asemassa oleva pyrkii vaikuttamaan alemmassa asemassa olevan ajatuksiin salassa siten, että tämä toimisi kuten ylemmässä asemassa oleva haluaa. Tällaista toimintaa ovat esimerkiksi mainonta ja propaganda. Aivopesu on enemmänkin emotionaalisen voimankäytön ja manipuloinnin sekoitusta. Merkityksellistämisestä puhutaan silloin, kun suostuttelu toimii tiettyjen kognitiivisten symbolien pohjalta. (Mt., 13–15.) Scott (2001, 15) viittaa Giddensiä (1984, 29) mukaillen voiman olevan legitimaatiota, kun se toimii arvositoumuksien pohjalta.

Vaikka vallan suhteet ovatkin läheisissä suhteissa erilaisia kuin muissa vallan suhteissa, eri teorialat avaavat myös niiden välisiä erilaisia ulottuvuuksia. (Notko 2011, 68.) Vallasta erotetaan kaksi erilaista muotoa (esim. Notko 2011, Foucault 1980, Scott 2001). Suostuttelevan vaikuttamisen taustalla näyttäytyy pyrkimys saada toinen osapuoli hyväksymään oikea toimintatapa. Suostuttelun taustalla voi olla esimerkiksi vahva tai karismaattinen persoona, ja

ainakin aluksi toiminta näyttäytyy emotionaalisesti ja moraalisesti oikeana. Suostuttelevan vaikuttamisen ajatuksena on saada toinen uskomaan toisen toimintatavan olevan parempi. Oikaisevan vaikuttamisen taustalla on usein pyrkimys manipuloida rajoittaa, estää ja kieltää. Oikaiseva vaikuttaminen keskittyy rangaistuksiin ja sanktioihin ja sen taustalla on usein laskelmointi.

Rahaan ja rahankäyttöön liittyy aina myös valta. Se, kenellä on rahaa, pitää hallussaan myös valtaa. Tämä pätee niin yhteiskunnassa kuin pari- ja perhesuhteissa. Läheisissä suhteissa rahankäyttö voi merkitä joko huolenpitoa ja turvaa tai alistamista ja väärinkohtelua - tai näitä molempia. (Kaittila 2017, 12.)

Kaittila (2017, 29) toteaa rahaan liittyvän kontrolloinnin tulevan esille päätöksenteon yhteydessä. Blood ja Wolfe (1960) ovat selittäneet sen aikaisemmin vallan resurssiteorialla. Vallan resurssiteorian mukaan sillä osapuolella, joka tuo suhteeseen enemmän, on myös enemmän valtaa päättää taloudellisten resurssien käytöstä. (Mt.,29). Suomalaisessa tutkimuksessa (Raijas & Wilska 2007, 25) kuitenkin näyttäytyi, että perheen aikuiset päättivät hankinnoista yhdessä, vaikka miehillä saattoikin olla enemmän vastuuta isompien ja teknistä asiantuntevasta vaativien hankintojen hoitamisessa ja naisten vastaavasti enemmän vastuussa arjen jokapäiväisistä hankinnoista. Vaikka miehillä saattoikin tutkimuksen mukaan olla enemmän valtaa ja kiinnostusta pohtia kalliimpia hankintoja, niistä keskusteltiin yhdessä ennen lopullisen päätöksen tekemistä. Kaittila (2017, 30–31) pohtiikin rahapäätösten teossa vallitsevan näennäisesti sukupuolten välinen tasa-arvo, joka ei kuitenkaan näyttäydy tasa-arvoisena kulutuksen kohdalla.

Ronkainen (2002, 208) kirjoittaa erilaisen naisiin kohdistuvan väkivallan johtuvan naisten puuttuvista ihmisoikeuksista. Naisten asema ei ole tasa-arvoinen suhteessa miehiin. Tämä huomio koskee erityisesti taloudellista, yhteiskunnallista ja kulttuurista asemaa. Etenkin siellä, missä naisilla ei ole yhteiskunnallisesti mitään valtaa, he ovat myös alttiimpia alistukselle ja miesten heihin kohdistamaan ylivaltaan. Väkipolta näyttäytyy vallan instrumenttina silloin, kun vallan käyttö kohtaa vastustusta ja epäonnistuu.

2.2 Sukupuolittunut perhe- ja lähisuhdeväkivalta

Kaittila ja Nyqvist (2014, 263) määrittelevät Isdalia mukaillen (2000) lähisuhdeväkivallan käytökseksi, jossa on kyse vahingoittavasta, toiveiden vastaisesta teosta, joka aiheuttaa pelkoa ja kärsimystä ja estää oman tahdon mukaista toimintaa. Perheväkivallalla tarkoitetaan perheenjäsenten välillä tapahtuvaa henkistä tai fyysistä väkivaltaa. Väkivaltaa on myös uhkailu, rajoittaminen ja pelottelu sekä kaikki, mitä tehdään toisen satuttamiseksi tai mielen pahoittamiseksi tahallaan ja tietoisesti. (Nyqvist 2001, 16–19.) Pahimmillaan perheväkivalta voi johtaa kuolemaan (Heiskanen 2006, 13, Sisäasiainministeriö 2012). Perheväkivallan kokijalla ja sitä harjoittavalla voi olla vaikeuksia tunnistaa tilanteita väkivallaksi eikä niistä aina haluta puhua perheen ulkopuolisille (Korkeela-Leppälä 2001, 33).

Perheväkivalta vaikuttaa koko perheen hyvinvointiin ja hyvin haitallisesti erityisesti lapsiin. Perheväkivallan todistaminen lapsena saattaa aiheuttaa pahimmillaan jopa posttraumaattisen stressireaktion. (Esim. Hannonen 2001, 72; Meltzer ym. 2009; 491; Olofsson ym. 2011, 89). Lapsena todistettu väkivalta lisää riskiä joutua myöhemmin elämässä kohteeksi tai tekijäksi (esim. Piispa ym. 2006, 29–30, 76–77, Palokari 2009, 65).

Nousiainen ja Pentikäinen (2017, 53) mukaan naisiin kohdistuvan väkivallan erityispiirteitä nostettiin esiin 1970-luvulta alkaen tutkimuksen ja naisliikkeen toimesta. Ihmisoikeuskysymykseksi aihe nostettiin kuitenkin vasta 1990-luvulla, kun tuolloin käytyjen sotien (esim. Ruandan sisällissota, Jugoslavian sota) välineenä systemaattisesti käytetty seksuaalinen väkivalta sai maailmanlaajuisia huomiota. Tuolloin myös julkisessa keskustelussa tunnustettiin, että naiselle vaarallisin paikka voi olla koti ja sinne liittyvät ihmissuhteet.

Euroopan Unionin keskusviraston (FRA 2014) mukaan Suomi on naisille Euroopan toiseksi turvattomin maa. Samalla vuosittaisten onnellisuusraporttien mukaan (Word Happiness Report 2024) Suomi on valittu seitsemättä kertaa maailman onnellisimmaksi valtioksi. Kriteereitä valinnalle on esimerkiksi bruttokansantuote, odotettu elinikä, yleinen luottamus ja korruption puute. Väite vaarallisuudesta pitää tästä huolimatta paikkansa. FRA:n vuonna 2014 julkaisema raportin mukaan 47 % suomalaisnaisista on kokenut väkivaltaa yli 15-vuotiaana. Euroopan muiden maiden keskiarvo oli 23 %. (Mt. 2014, 28.)

Tilastokeskus julkaisi vuonna 2021 (Attila ym. 2021) raportin sukupuolistuneesta väkivallan ja lähisuhdeväkivallan kokemuksista. Tätä ennen Suomessa ei ollut toteutettu säännöllistä tutkimusta aiheesta. Raportti oli osa Euroopan unionin Gender Based Violence -tutkimushanketta, jossa mitataan lähisuhdeväkivallan yleisyyttä eri jäsenmaissa. Tutkimuksen avulla saadaan tietoa tasa-arvotilanteen arvioimiseksi Suomessa ja muissa Euroopan maissa. Tätä edellyttää myös Istanbulin sopimus, joka on Suomessa tullut voimaan vuonna 2015. Istanbulin sopimus on Euroopan neuvoston yleissopimus, joka velvoittaa sen ratifioimia jäsenmaita ehkäisemään ja vähentämään suunnitelmallisesti naisiin kohdistuvaa ja sukupuolittunutta väkivaltaa. Sopimus velvoittaa maita myös edistämään tasa-arvoa yhteiskunnan eri sektoreilla. (Keski-Petäjä & Attila 2021, 7.) Kansallinen tutkimus oli myös osa pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmassa mainittua naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelmaa. Hallitusohjelmassa todettiin, että lähisuhdeväkivallan uhrien asema on Suomessa edelleen heikko ja naisiin kohdistuva väkivalta merkittävä ihmisoikeusongelma. (Ruuskanen 2023, 7–9, 43.) Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2022 poliisin tietoon tulleista pari- ja lähisuhdeväkivaltarikosten syylliseksi epäillyistä 76 prosenttia oli miehiä (Suomen Virallinen tilasto 2022). Osa rikoksista jää ilmoittamatta poliisille. Joissain tapauksissa väkivallan kokija saattaa syyttää itseään tapahtuneesta. Syynä voi myös se, että asia koetaan niin häpeälliseksi. Väkivallan kokija voi myös ajatella, ettei poliisi voi tehdä asialle mitään. (Piispa & Heiskanen 2017, 74.)

2.3 Rahat parisuhteessa

Suomessa naisten työssäkäynti ja perheen elatukseen osallistuminen on enemmänkin sääntö kuin poikkeus. Suomessa 15–64-vuotiaista naisista 73,8 prosenttia oli työssäkäyviä, miehistä 73,9 prosenttia (Sutela 2023). Ajatus vain toisen sukupuolen toimimisesta elättäjänä voi tuntua kaukaiselta, vaikkakin niin kutsuttu provider-kulttuuri, jossa mies huolehtii perheen tuloista, elää joissakin maissa vielä vahvana. Vaikka perheissä voidaan melko vapaasti päättää talouteen liittyvistä asioista, niiden järjestämiseen vaikuttavat myös lait, politiikka ja kulttuuri. Avioliitto on juridinen sopimus, ja sen solmimisen myötä puoliset ovat velvollisia elättämään toisiaan. Avioliitossa samanlaista elatusvelvollisuutta ei ole. Avioliittolaissa (13.6.1929/234) määritellään puolisojen välinen elatusvelvollisuus ja säädetään aviohdesta ja osituksesta eron tapahtuessa sekä otetaan kantaa puolisojen velkaan. Erotessa

puolisolla on avio-oikeus toisen omaisuuteen, jollei pari ole tehnyt avioehto. (Kaittila 2017, 31.)

Suomen sosiaaliturvajärjestelmä luottaa siihen, että puolisoilla on yhteinen rahatalous, ja esimerkiksi toimeentulotuen ja asumistuen saamiseen vaikuttavat puolison tulot (Laki toimeentulotuesta 30.12.1997/1412; Laki yleisestä asumistuesta 1241/2023). Naisten taloudellisen asemaan vaikuttavat myös työttömyysturvan heikennykset ja lapsiperheisiin kohdistuvat leikkaukset, joita hallitus aikoo vuonna 2024 toteuttaa.

2.4 Taloudellinen väkivalta

Kaittila (2017, 11–12) jakaa parisuhteen rahakonfliktit neljään eri luokkaan: arkisiin erimielisyyksiin, rahariitoihin, eskaloituneisiin konflikteihin ja taloudelliseen väkivaltaan. Arkiset erimielisyydet rahankäytössä voivat olla hetkittäisiä ja pieniä erimielisyyksiä, jotka eivät vaikuta suhteeseen heikentävästi. Rahariidat jättävät pysyvemmän jäljen suhteeseen. Yhteistä ymmärrystä rahaan liittyen on vaikea muodostaa ja yhteisistä sopimuksista on vaikea pitää kiinni. Rahariidoilla on usein toistuva luonne. Eskaloituneissa rahakonflikteissa vallan epätasapaino näyttäytyy vahvana ja suhteessa korostuu osapuolten loukatuksi tulemisen tunteet. Kaittilan tekemää rahakonfliktien luokitusta on mahdollista soveltaa myös muihin sukulaisuhteisiin.

Taloudellisessa väkivallassa toinen osapuoli pyrkii kontrolloimaan toista heikentämällä tämän taloudellista tilannetta. Taloudelliseen väkivaltaan liittyy usein salailu, rahaan liittyvä kontrollointi ja yhteisten rahojen käyttö omiin menoihin. (Kaittila 2017, 11–12.) Väkivalta-käsitteiden sanasto määrittelee taloudellisen väkivallan toimintana, jossa pyritään tahallisesti loukkaamaan tai rajoittamaan henkilön taloudellista itsemääräämistä (Bildjuschkin ym. 2020, 9).

Taloudellista väkivaltaa ei ole Suomessa vielä tunnistettu rikoslaissa (19.12.1889/39) rangaistavaksi teoksi, ellei siihen liity kavalluksen, varkauden tai kiristyksen muotoja. Taloudellinen väkivalta näyttäytyy tutkimuksissa (esim. Kaittila 2017, Kaittila & Nyqvist 2014)

työssäkäynnin ja opiskelun rajoittamisena, vaikeuttamisena tai jopa estämisenä, taloudellisenä hyväksikäyttönä, rahan kontrollointina tai eron jälkeisenä taloudellisena väkivaltana.

Työssäkäynnin tai opiskelun estämisellä tarkoitetaan toimintaa, jossa hankaloitetaan häiriököimällä fyysisesti tai henkisesti ja rajoittamalla mahdollisuutta osallistua palkkatöihin (Kaittila & Nyqvist 2014, 269). Taloudellisesta hyväksikäytöstä voidaan puhua myös tilanteissa, joissa henkilön identiteettiä käytetään väärin velkaantumisessa tai kun henkilöä huijataan lupaamalla rakkautta. Taloudellista hyväksikäyttöä on myös se, jos toinen osapuoli käyttää yhteisiä rahoja omiin tarkoituksiin, kun parisuhteen toinen osapuoli kieltäytyy perheen yhteisiin menoihin osallistumisesta tai kun perheen jäsenillä on erilaiset elintasot. Joskus toiminta voi olla rahan vaatimista ikääntyvältä sukulaiselta painostamalla. (Sharp-Jeffs 2015, 30.)

Rahaan liittyvässä kontrolloinnissa parisuhteessa saatetaan salailla toiselta osapuolelta rahan liittyviä asioita. Kontrollointi voi olla tilitietojen tai laskujen salailua, toisen osapuolen rahankäytön valvontaa tai pyrkimystä vaikuttaa siihen. Kontrollointia on myös pyrkimys päättää yksin yhteisen talouden asioista. (Kaittila & Nyqvist 2014, 269.)

Eron jälkeinen taloudellinen vaino liittyy parisuhteiden purkamisen jälkeisiin tilanteisiin, joissa toinen osapuoli esimerkiksi kieltäytyy yhteisen omaisuuden jakamisesta tai lasten tapamissopimusten ja elatusmaksujen liittyvästä sopimisesta tai hajottaa yhteistä omaisuutta (Esim. Nikupeteri & Laitinen 2013, 229; Kaittila 2017, 71–72).

Pelko taloudellisen tilanteen huonontumisesta on suurin syy, miksi väkivaltaiseen parisuhteeseen jäädään (Esim. Kaittila 2017, 18–24). Kiisken (2011) tekemän tutkimuksen mukaan parisuhteista eroamisen nähdään vaikuttavan usein naisten taloudelliseen tilanteeseen vahvemmin kuin miesten. Tätä on selitetty sillä, että lapset saattavat jäädä useammin äitien luokse asumaan tai että naiset ovat yleensä pienituloisempia kuin miehet. Mielenkiintoista on, että miesten taloudellinen tilanne pysyy usein samana tai jopa vahvistuu. Lapsettomilla pariskunnilla taloudellisen tilanteen heikentyminen ei näy niin selvästi. Kiiski (mt. 103) myös huomioi yllättävän tutkimustuloksen, jonka mukaan taloudellinen asema heikentyisi eron jälkeen vain kolmanneksella.

Taloudellisella väkivallalla ja sen kokemisella, kuten väkivallalla yleensä, on vakavia seurauksia. Taloudellisen väkivallan taustalla saattaa olla myös esimerkiksi toisen osapuolen päihde- tai peliriippuvuus. Puolison peliriippuvuus ja sen aiheuttamat ongelmat vaikuttavat koko perheeseen ja taloudellisen väkivallan ohella lisäävät myös fyysisen ja henkisen väkivallan uhkaa. (Pirskanen & Järvinen-Tassopoulos 2021, 17.) Pyrkimys vaikuttaa toisen ihmisen taloudelliseen tilanteeseen on vahvaa kontrollointia, jolla on merkittävät haitalliset vaikutukset sen kokijalle ja tämän mahdollisille lapsille. Kaikenlaisen väkivallan kokemus heikentää uhrin henkistä pääomaa, vaikuttaa terveydentilaan ja vaikeuttaa ihmissuhteesta irtautumista. Taloudellinen väkivalta eroaa muista väkivallan muodoista siten, että sillä voi olla suora vaikutus kokijan taloudellisiin vaikeuksiin, kuten velkaantumiseen ja asunnottomuuteen. (Voth Schrag ym. 2018, 92.) Postmus ym. (2012, 412–413) tunnistaa, että puolisostaan taloudellisesti riippuvaiset naiset ovat suuremmassa vaarassa joutua uudelleen hyväksikäytetyiksi kuin taloudellisesti itsenäiset naiset. Puolisostaan taloudellisesti riippuvaiset naiset myös todennäköisemmin jäävät parisuhteeseen väkivallasta huolimatta.

Taloudellinen väkivalta yhdessä muiden väkivallan muotojen kanssa voidaan nähdä ilmiönä, josta on vaikea puhua ja jota voidaan pitää tabuna, asiana, jota ei haluta tunnustaa edes lähipiirille (Pösö 2009, 154). Taloudellisten vaikeuksien nähdään olevan myös perhesurmien taustalla parisuhteen ongelmien ja mielenterveysongelmien ohella (Sisäministeriö 2012, 13).

Notkon (2011,12) mielestä väkivallan eri muodot asettuvat usein hierakkiseen järjestykseen, jossa fyysinen väkivalta on usein keskusteluiden ja tieteellisen tutkimuksen kärjessä. Syiksi Notko mieltää fyysisen väkivallan vakavuuden ja myös sen, että fyysinen väkivalta on usein muiden väkivallan muotojen seurausta. Kiinnostus tutkia väkivaltaa, sukupuolta ja vallan merkitystä on virinnyt varsin myöhään suomalaisessa väkivaltatutkimuksessa (mt., 18). Myös Husson (2003, 326–328) mielestä Suomessa läheisten suhteiden ymmärtämiseen yhteiskunnallisiksi ja sosiaalisiksi ongelmiksi herättiin vasta 2000-luvun alussa.

Taloudellinen väkivalta on varsin yleinen ilmiö, mutta sitä on Suomessa vielä toistaiseksi tutkittu vähän. Aiheesta on tehty yksi väitöskirja. Anniina Kaittila (2017) on tutkinut rahakonflikteja ja taloudellista väkivaltaa parisuhteissa. Kaittila tekee tutkimuksessaan johtopäätöksen, että tutkimustiedon vähyys myös vaikeuttaa esimerkiksi sosiaalialan tai pariterapian ammattilaisten valmiuksiin käsitellä aihetta asiakassuhteissa. Kaittilan väitöskirja osoittaa,

että tarkemmalle tutkimukselle on tarvetta, koska aikaisempi tutkimus on osaltaan puutteellista, eikä anna tietoa siitä, mitä rahakonflikteilla ja taloudellisella väkivallalla tarkoitetaan.

Taloudellinen väkivalta on aihe, josta on tehty ja on tekeillä useampia pro gradu -tutkielmia. Aihetta kohtaan herännyt kiinnostus johtuu osittain Taloudellinen väkivalta tutuksi-niminen hankkeesta, joka on vuosina 2021–2024 toteutettava Viola ry:n, Vaasan Ensi- ja turvakoti ry:n ja hankekumppanien projekti. Yhtenä kehittäjäkumppanina toimii esimerkiksi Lapin Yliopisto. Hankkeen tarkoituksena on auttaa ymmärtämään taloudellista väkivaltaa ilmiönä, kehittää ammattilaisten keinoja tunnistaa ja auttaa taloudellisen väkivallan uhreja sekä lisätä tietoa ilmiöstä ja keinoista puuttua siihen. (Taloudellinen väkivalta 2023.)

Kansainvälisesti taloudellista väkivaltaa on tutkittu lähinnä osana muita väkivallan muotoja. Taloudellista väkivaltaa on tutkittu naisiin kohdistuvan väkivallan kontekstissa, ja tutkimuksiin osallistuneet naiset ovat usein olleet jo valmiiksi sosiaalipalveluiden piirissä (ks. Branigan 2004; Notko 2011). Tutkimuksista ilmenee, että taloudellinen väkivalta usein seuraa lähisuhteissa ilmenevää henkistä ja fyysistä väkivaltaa. Ja kuten perheväkivallallakin, myös taloudellisella väkivallalla on taipumus muuttua raaemmaksi jatkuessaan. (Kaittila 2017, 71–72.) Tutkimusten mukaan parisuhdeväkivaltaan apua hakevat naiset ovat usein pienituloisia, (Meyer 2010, 715) ja taloudellisen väkivallan nähdään heikentävän naisten tulotasoa entisestään (ks. Branigan 2004, Kaittila & Nyqvist 2014).

3 Metodologiset valinnat

Tutkielmani käsittelee naisten kokemuksia taloudellisesta väkivallasta. Aineistona käytän syksyn 2023 aikana kerättyjä seitsemän naisen haastatteluja. Haastateltavat naiset löysin Facebookin Naistenhuone-keskusteluryhmistä. Tutkimuskysymykseni on millaisia muotoja taloudellinen väkivalta saa naisten kokemuksissa.

3.1 Fenomenologis-hermeneuttinen tutkimusote

Käytän tutkimuksessani fenomenologis-hermeneuttista tutkimusorientaatiota, koska olen kiinnostunut taloudellisen väkivallan kokemuksista sitä kokeneiden naisten näkökulmasta. Puusa ja Juuti (2020) kirjoittavat, että fenomenologiset tutkimusmenetelmät ovat varsin luonnollinen keino lähestyä laadullista aineistoa. Laadullisessa tutkimuksessa tarkastelun kohteena on yleensä ilmiö, joka koskettaa tutkimukseen osallistuneita läheisesti. Tällaisia ilmiöitä voivat olla esimerkiksi elämäntyyli, elämäntapahtuma tai jokin muu arkeen liittyvä tapahtuma. Ei ole olemassa vain yhtä, valmista fenomenologista lähestymistapaa, vaan jokainen tutkimustilanne on erilainen.

Fenomenologis-hermeneuttisen tutkimuksen keskiössä on inhimillisten kokemusten, merkitysten ja yhteisöllisyyden käsite. Pyrkimyksenä on ymmärtää kokemuksia sellaisina kuin ne ovat. Lähestymistavalla voidaan tutkia ihmisen kokemuksellista suhdetta eli vuorovaikutussuhdetta ympäröivään maailmaan. Fenomenologinen kiinnostus kohdistuu merkitysrakenteisiin, joita ihminen luo eri asioiden välille. Näitä merkityksiä tuotetaan vuorovaikutuksessa muun maailman kanssa. Näiden suhteiden kautta voidaan ymmärtää ihmisten kokemuksia ja tutkia ihmisten elämäntodellisuutta. (Laine 2018, 29–30; Puusa & Juuti 2020; Vilkkä 2021, 171.)

Fenomenologia painottuu siihen, mikä tutkittavalle ilmenee. Se voi olla koettua tai elettyä tai sitä, millaisena tutkittava näkee itsensä. Erilaiset eletyt ympäristöt vaikuttavat koettuun todellisuuteen. Kokemukset ovat siis kulttuurisesti muotoutuneita. (Laine 2018, 30.) Jos olisin kerännyt aineiston kulttuurissa, jossa naisen asema olisi heikompi kuin Suomessa, naisten kokemukset taloudellisesta väkivallasta olisivat todennäköisesti olleet toisenlaiset.

Fenomenologinen ymmärrys korostaa yksilön kokemusta ja tunnistaa yksilön olevan osa yhteiskuntaa ja yhteisöä, jonka keskellä yksilö elää. Yksilön kokemusten tutkiminen tuo ilmi myös jotain yleistä, koska yhteisön jäsenillä on jaettuja tapoja kokea ympäröivä maailma. (Mt., 32.)

Hermeneuttinen ulottuvuus fenomenologiseen tutkimukseen tuo mukanaan ilmiöiden tulkintaa. Hermeneuttisen tulkinnan kohteena ovat ilmaisut, jotka tuovat mukanaan merkityksiä. Näitä merkityksiä voidaan ymmärtää vain tulkitsemalla niitä. Merkitykset eivät ole samantaisia laskettavissa olevia määreitä kuin esimerkiksi luonnontieteissä, mutta yleensä ihmiset oppivat tulkitsemaan niitä kulttuurisessa ympäristössä samankaltaisesti ja vaistomaisesti. Tätä luontaista ymmärrystä voidaan kutsua esiymmärrykseksi. (Laine 2018, 33.)

Puhdas aineistolähtöinen tutkimus on haastavaa, koska kukaan tutkija ei ole ns. ”tabula rasa”, tyhjä taulu, vaan havaintojen ja tulkintojen taustalla vaikuttavat aina kokemukset, arvot, maailmakatsomus ja myös tutkimusasetelma ja menetelmät. Tutkimusta voi vahvasti ohjata myös tutkijan ihmiskäsitys ja esiymmärrys tiedon luonteesta. Fenomenologis-hermeneuttiseen perinteeseen kuuluu tutkijan omien ennakkoluulojen haastaminen ja niiden julkituominen. Siksi tutkijan onkin tärkeää pyrkiä ymmärtämään ja tunnistamaan ennakko-oletuksensa ja niiden vaikutus tulkintaan sekä kirjoittamaan ne auki tutkimukseen. (Laine 2018, 29.)

Olen pohtinut omien ennakkoajatusteni ohjaavan tutkimukseni rajoituksia esimerkiksi niin, että luontainen valinta tutkielman kohderyhmäksi oli naiset, vaikka ymmärrän, että taloudellista väkivaltaa voidaan kohdistaa myös miehiin. Tunnistan väkivallan sukupuolituneisuuden, mutta olisin voinut etsiä myös taloudellista väkivaltaa kokeneita miehiä haastateltavakseni. Naisten löytäminen haastateltavaksi tuntui helpommalta, ja minun oli mahdollisuus päästä naisille suunnattuihin keskusteluryhmiin etsimään haastateltavia. Kohderyhmän rajoittuminen vain naisiin perustui aluksi pelkästään helpoimpaan tekniseen valintaan.

Ymmärrän väkivallan kaikenlaisten muotojen haitallisuuden ja erityisesti väkivallan kohteeksi joutumisen pitkäaikaiset, jopa ylisukupolviset vaikutukset. Näen väkivallan olevan osa sukupuolten vallan epätasapainoa, jolla on pitkä historian ja kulttuurinen ulottuvuus (Nyqvist 2004, 101). Olen kuitenkin pohjoismaisen hyvinvointivaltion tuotos ja kasvanut ympäristössä, jossa naisilla on lähes yhtäläiset oikeudet miesten kanssa, ja oma

ajattelumaailmani on vahvasti feministinen. Tästä huolimatta pyrin välttämään aineiston analysoinnissa stereotyyppistä ja kategorisoivaa sukupuolikäsitystä. Ymmärrän, että aineistossani ääneen pääsee vain tapahtumien toinen osapuoli ja analysointi tehdään vain heidän kokemustensa pohjalta.

Fenomenologis-hermeneuttisessa tutkimuksessa ei ole tarkoitus nostaa esille kaiken kattavia yleistyksiä tai säännönmukaisuuksia, vaan tuoda esiin tietyn ihmisryhmän tai yksilön sen hetkisiä kokemuksia (Laine 2018, 32). Vaikka minulla ei ole omakohtaista kokemusta taloudellisesta väkivallasta, halusin laajentaa omaa ymmärrystäni aiheesta, joka usein jää piiloon ja huomaamatta ammatillisilta ja myös itse kohteelta. Halusin antaa naisille vahvistuksen siitä, että heidän tarinansa ja kokemuksensa ovat tärkeitä, vaikka he eivät ikinä saisi taloudellisen väkivallan tekijää vastuuseen teoistaan.

3.2 Haastateltavien löytäminen

Aloittaessani pro gradu -tutkielman aihe oli mielessäni jo valmiina. Opintojen aikana olin törmännyt taloudelliseen väkivaltaan ja kiinnostunut tutustumaan aiheeseen lisää. Etsin aineistoa keväällä 2023 Tietoarkistosta, mutta en löytänyt mielestäni sopivaa ja tarpeeksi kiinnostavaa valmista aineistoa. Tiesin, että haastateltavien etsintä voi olla joskus hankalaa. Epäilin, että erityisen hankalaa haastateltavien löytyminen on silloin, kun aihe on hyvin henkilökohtainen ja yksityiselämään liittyvä. Silloisessa graduseminaarissani oli opiskelija, joka innoissaan kertoi omasta graduaineiston keräysprosessistaan ja siitä, miten hän oli löytänyt haastateltavia sosiaalisen median kautta. Hän kertoi, että esimerkiksi Naistenhuone-ryhmissä oli tuhansia naisia ja hänen kokemuksensa haastateltavien etsimisestä olivat positiivisia. Siitä huolimatta epäilykseni olivat aluksi suuret, koska olin itse irtautunut tietoisesti lähes kaikista sosiaalisen median alustoista enkä seurannut kyseisten ryhmien sisältöjä.

Opiskelijakollegan rohkaisemana ryhdyin epäluuloistani huolimatta toimeen, koska valmiin aineiston etsintä ei ollut edennyt suunnitelmien mukaan. Päätin kokeilla Facebookin Naistenhuone-keskusteluryhmiä. Sain huomata, että suurin haaste koko aineiston keruussa oli ryhmiin pääseminen. Rekisteröidyin Facebookiin virallisesti koko nimelläni ja yritin päästä ryhmiin aluksi ilman profiilikuvaa. Suurien suljettujen keskusteluryhmien sisäänpääsy vaati

usein käyttäjän todentamista esimerkiksi julkisella kaverilistalla tai sillä, että joku kaverilistalla oleva kuului jo samaan ryhmään. Tällä tavalla ryhmien moderaattorit, eli keskusteluiden valvojat, pyrkivät estämään valeprofiileilla pääsyn ryhmään. Kun vastausta ei kuulunut tai ryhmään pääseminen estettiin, lähetin kaikille ryhmien moderaattoreille viestiä, jossa kerroin toiveistani päästä ryhmään ja löytää sieltä haastateltavia naisia tutkielmaani. Toimin saatujen ohjeiden mukaan ja lisäsin itselleni profiilikuvan. Lähetin yhdelle moderaattorille jopa kuvan työpaikkani kuvallisesta henkilöstökortista, jotta hän pystyi varmistamaan henkilöllisyyteni. Kahden ryhmän moderaattorit vastasivat viesteihini ja hyväksyivät minut ryhmään.

Julkaisin ensimmäisen haastattelupyynnön (liite 1) Naistenuone-ryhmässä. Ryhmään kuuluu noin 173000 jäsentä. Tämä julkaisu sai huomiota tykkäysten muodossa ja muutaman yhteydenoton, jotka etenivät haastatteluun saakka. Yksi haastatteluun ilmoittautuneista peruutti osallistumisen viime hetkellä, eikä enää varannut uutta aikaa. Uusin haastattelupyynnön Naistenuone-ryhmässä lokakuun alussa, koska toivoin lisää haastateltavia. Lisäksi lokakuussa julkaisin haastattelukutsun Naistenuone Special-ryhmässä, johon kuuluu noin 116000 jäsentä. Sieltä löysin loput haastateltavista. Prosessin aikana sain muutamalta henkilöltä lisätietokyselyitä, mutta heidän kanssaan haastattelua ei sovittu, koska he eivät enää vastanneet viestiini.

3.3 Avoin, yhden kysymyksen haastattelu

Ihmisten kokemukset ja elämäntarinat ovat aina kiinnostaneet minua. Olen aikaisemmassa työssäni toteuttanut projektin, jossa haastattelin ikäihmisiä ja heidät valokuvattiin itselleen merkityksellisen tavarankanssa. Haastattelutapa oli vapaamuotoinen ja etukäteen johdattelmaton keskustelu, jossa haastateltava itse määritteli, mitä hän halusi kertoa ja mitä piti merkityksellisenä. Luin vasta myöhemmin, että tällaista haastattelutapaa kutsutaan niin sanotuksi yhden kysymyksen haastatteluksi ja se on peräisin saksalaisen Fritz Schützen elämänkerrallis-kerronnallisen haastattelun ajatuksesta. Schützen on itse kirjoittanut metodistaan lähinnä vain saksaksi ja julkaisuihin on vaikea päästä käsiksi, mutta esimerkiksi hänen oppilaansa Gabriele Rosenthal (2003, 2004) on käyttänyt yhden kysymyksen haastattelua holokaustista selvinneiden haastatteluissa. (Hyvärinen & Löyttyniemi 2005, 194–195.)

Yhden kysymyksen haastattelun ensimmäisessä osassa haastattelijan tehtävänä on mahdollistaa ja kannustaa haastateltavaa kertomaan tarinansa aktiivisen kuuntelun keinoin, ääntein ja esimerkiksi nyökyttelemällä, jos haastattelutilanne mahdollistaa katsekontaktin. Haastattelija ei kommentoi vielä tässä vaiheessa kuulemaansa vaan tarkentavia kysymyksiä luodaan vasta haastattelun toisessa vaiheessa. Kun haastateltava on päättänyt vapaan kerrontansa, voidaan pitää pieni tauko, jonka jälkeen haastattelun toisessa vaiheessa on mahdollista esittää kertomusta jatkavia kysymyksiä. Kysymykset liittyvät vain niihin asioihin, jotka haastateltava on ottanut esille. Kysymysten tehtävä on suunnata tarinaa tutkijan omien intressien ja ennakkoteorian mukaisesti. Schützeläinen haastattelu pitää sisällään vielä mahdollisen kolmannen vaiheen, missä haastattelijan on mahdollista ottaa esille niitä asioita, joita haastateltava ei ole halunnut nostaa esille omassa vapaassa kerronnassaan tai kysymyksiä, jotka liittyvät tutkijan omiin intresseihin. Tällaisessa kuuntelevassa haastattelussa haastattelijan rooli voi olla haastava. Aktiivisen, mutta kannustavan kuuntelijan paikalta voi tulla joskus kiusaus lähteä johdattelemaan haastattelua tekemällä tarkentavia kysymyksiä ja haastattelija saattaa joutua kestäämään pitkiäkin taukoja ja hiljaisuutta. (Hyvärinen & Löyttyniemi 2005, 195–198.)

Tällainen johdattelematon haastattelutapa kiinnosti minua, koska halusin ensin antaa haastateltavalle mahdollisuuden kertoa tilanteestaan siitä lähtökohdasta, jota hän pitää tärkeänä. Keskustelu ei kuitenkaan ollut strukturoimaton, täysin avoin haastattelu (Tiittula & Ruusu-vuori 2005, 11–12), koska osallistujat tiesivät, että olin kiinnostunut taloudellisen väkivallan kokemuksista.

Suunnittelin haastattelutilanteen niin, että ensin kerroin yleisesti haastattelusta, siihen käytävissä olevasta ajasta ja haastattelun aineiston säilyttämisestä, käytöstä ja yleisesti tutkimukseni tavoitteista. Kerroin myös etukäteen haastateltavalle, että hän saa kertoa taloudellisesta väkivallasta sen mitä hän itse pitää tärkeänä.

Haastattelukysymykseni oli: ”Haluaisin kuulla sinulta, miten taloudellinen väkivalta on näkynyt sinun elämässäsi? Kuuntelen nyt sinua keskeyttämättä ja voit käyttää tähän aikamme puitteissa sen verran aikaa, kun haluat.” Kysymyksen asettelu mahdollisti sen, että haastateltava sai itse päättää, millaista tarinaa hän kokemuksestaan tuottaa ja mihin hän itse sijoittaa siinä itsensä. Lisäksi olin miettinyt etukäteen muutamia kysymyksiä, jotka kysyin vapaan

kerronnan jälkeen, jollei haastateltava ottanut aiheita itse spontaanisti esille. Lisäkysymyksiä olivat esimerkiksi ”Missä vaiheessa tunnistit kokeneesi taloudellista väkivaltaa?”, ”Millaisia tunteita taloudellisen väkivallan kokeminen sinussa aiheutti?”, ”Mitä seurauksia taloudellisella väkivallalla on ollut sinulle?”, ”Koetko taloudellisen väkivallan vaikuttaneen minäkuvaasi?” sekä ”Mitä haluaisit sanoa niille naisille, jotka kokevat tai ovat kokeneet taloudellista väkivaltaa?”

Haastattelut pidettiin Teamsin kautta. Haastattelut kestivät 1,5 tunnista kahteen tuntiin. Kaikki haastattelemiani naiset kertoivat avoimesti tilanteestaan. Osa oli valmistautunut keskusteluun miettimällä etukäteen, mitä halusivat kertoa, ja heidän kerrontansa eteni pitkälti niin, että minun roolini haastattelijana oli vain aktiivinen kuuntelijan rooli. Lähes kaikki naiset kertoivat alkukysymyksen jälkeen kattavasti tilanteestaan, ja lopuksi esitin muutamia tarkentavia kysymyksiä kerrontaan liittyen. Yhden haastateltavan kanssa avoin kysymys ei herättänyt niin paljon avointa kerrontaa ja haastattelu eteni ennalta pohtimieni kysymysten kautta aiheesta keskustellen.

Kukaan naisista ei halunnut keskeyttää haastattelua tai sanonut, ettei halua vastata esittämiini kysymyksiin. Teamsin kautta haastattelussa ei välttämättä pysty tunnistamaan keskustelukumppanin reagointia aiheeseen, kuten kasvokkaisessa vuorovaikutuksessa olisi mahdollista. En välttämättä pystynyt tunnistamaan, jos keskustelun aikana haastateltava oli esimerkiksi liikuttunut tai hän koki muita tunnereaktioita. Muutamassa haastattelussa huomasin, että haastateltavalla oli hankalaa kertoa vaikeista kokemuksista ja tuolloin annoin hänelle aikaa rauhoittua ja mahdollisuuden kerätä ajatuksiaan.

Jotkut haastattelemistani naisista kertoivat, mistä paikasta osallistuivat keskusteluun. Lähes kaikki naiset osallistuivat ymmärtääkseni haastatteluun omasta kodista käsin. Keskustelu saattoi joskus keskeytyä haastateltavan lapsen tullessa huoneeseen tai koiran vaatiessa huomiota. Tuolloin pidimme pienen tauon ja jatkoimme, kun tilanne oli rauhoittunut.

3.4 Aineiston esittely

Haastatteluihin osallistui seitsemän 28–42-vuotiasta naista. Ikä oli ainoa tunnistetieto, jonka kysyin haastattelemiltani naisilta. Naisten kertomasta tulkitsin heidän asuvan ympäri

Suomea, vaikka tarkempia paikkakuntia ei välttämättä tullutkaan ilmi. Taloudellista väkivaltaa naiset kertoivat kokeneensa entisissä parisuhteissaan, ystävän tai lapsuudenkodissa oman vanhemman taholta. Naisista neljällä oli yhteinen lapsi tai lapsia taloudellisen väkivallan tekijän kanssa.

Haastatteluihin osallistuneiden naisten taloudelliset tilanteet vaihtelivat. Osa naisista oli työelämässä, osa lasten kanssa kotona, osa opiskeli tai oli muusta syystä työelämän ulkopuolella. Haastatteluista kävi ilmi, että jotkut naisista kokivat tulevansa hyvin toimeen, osa kertoi sinnittelevänsä pienillä tuloilla jo ennestään. Jotkut naisista kertoivat, että olivat sopineet puolisonsa kanssa rahankäytöstä keskenään esimerkiksi niin, että toinen hoitaisi päivähoitomaksut, vastikkeen tai vuokran ja toinen maksaisi lasten vaatteet, ruuan ja muita juoksevia kuluja. Pariskunnilla saattoi olla myös yhteiset rahat ja yhteinen tili, tai puoliso saattoi pitää exel-tilukkoa naisen osuudesta yhteisistä menoista.

Taloudellisen väkivallan kesto vaihteli muutamasta vuodesta kymmeneen vuoteen. Osa haastateltavista oli ollut puolisonsa kanssa yhdessä yli kymmenen vuotta, osa oli ollut suhteessa lyhyemmän aikaa. Osa naisista kertoi taloudellisen väkivallan muotoja näyttäytyneen koko suhteen ajan. Yksi naisista kertoi puolison muuttuneen naimisiinmenon jälkeen, toinen kertoi taloudellisen ajanjakson keskittyneen yhden vuoden ajalle.

Jokaisella tutkimukseeni osallistuneilla naisilla oli oma suhteensa taloudelliseen väkivaltaan. Tämä suhde oli rakentunut hänen oman elämänhistoriansa kautta. Sen muodostumiseen ovat vaikuttaneet aiemmat kokemukset, arvot, käsitykset itsestä ja muusta maailmasta. Tämän suhteen sisältä haastattelemani naiset kertoivat kokemuksistaan taloudellisesta väkivallasta.

Haastattelut tallennettiin sanelukoneella ja litteroinnin jälkeen ääninauhat tuhottiin. Litteroituja Word-sivuja haastatteluista Times New Roman fonttikoolla 12, rivivälillä 1,5 kertyi yhteensä 142 sivua.

3.5 Tutkimusaineiston analyysi

Laadullisessa tutkimuksessa pyritään kuvaamaan ilmiötä, ymmärtämään toimintaa ja antamaan toiminnalle teoreettisesti ymmärrettävä selitys tutkimuksen kohteen näkökulmasta (Puusa & Juuti & 2020). Toimiva analyysimenetelmä keräämääni aineistoon on aineistolähtöinen sisällönanalyysi, vaikka sisällönanalyysiä on myös kritisoitu sen olevan helppo valinta ja yksinkertaistaneen ajatteluprosessin (esim. Salo 2015, 166). Totesin analyysitavan olevan paras tapa käsitellä graduaineistoani myös siksi, koska minulla ei ole aikaisempaa kokemusta haastattelujen analyysistä. Toivoin, että sisällönanalyysi antaa tarvittavan väljyyden tulkinnalle ilman minkään teorian ohjaavaa suuntaa, vaikka puhdas aineistolähtöinen analyysi on Ruusuvuoren ja kumppaneiden (2010, 19) mielestä käytännössä mahdotonta. Tutkijan taustalla vaikuttavat jo aineiston keräämisvaiheessa mahdollinen teoreettinen viitekehys sekä tutkijan tiedossa oleva aikaisempi tutkimustieto aiheesta. Tiesin tutkielmani aineiston olevan moniulotteinen ja laaja johtuen haastatteluiden pituudesta. Pyrin antamaan tilaa aineistosta nouseville naisten kokemuksille ilman taustalla vaikuttavien teorioiden ohjaavaa lokerointia (Laine 2018, 108).

Sisällönanalyysin pohjana toimii kolmivaiheinen prosessi. Ensimmäisessä vaiheessa aineisto pelkistetään eli redusoidaan, jonka jälkeen sitä ryhmitellään eli klusteroidaan. Klusteroinnin jälkeen aineisto abstrahoidaan eli luodaan teoreettisia käsitteitä. Ennen näitä vaiheita aineiston käsittelijällä täytyy olla selvillä analyysiyksikkö, eli asia tai ilmiö, jonka ympärille analyysiä rakennetaan. Tutkimuskysymys ohjaa analyysiyksikön määrittämistä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122–127.)

Aloitin aineiston redusoinnin litteroimalla haastattelut. Litteroinnissa käytin apuna Microsoft Wordin sanele-toimintoa, jonka avulla sain muodostettua raakaluonnokset ääninauhoista. Haastattelusta riippuen litteroinnin tasot vaihtelivat ja kävin jokaisen haastattelun läpi vielä tarkasti ääninauhan kanssa. Samalla tein alustavasti anonymisointia ja poistin paikanimet ja muut yksityiskohtaiset tunnistetiedot (Kuula 2011, 112–113).

Litteroinnin jälkeen luin haastattelut vielä uudestaan huolella läpi ja tein merkintöjä teksteihin. Jatkoin redusointia etsimällä aineistoista erilaisia taloudelliseen väkivaltaan ja muihin väkivallan muotoihin liittyviä esimerkkejä. Tässä vaiheessa poistin epäolennaiset kohdat

tekstistä, esimerkiksi haastatteluiden aloitus- ja loppukeskustelut sekä toistuvat kyllä, joo, okei, tota, niin, tavallaan, niinku-ilmaukset, joita vapaassa keskustelussa usein esiintyy. Tein myös tarkempaa anonymisointia ja pohdin huolellisesti, onko jokin tieto liian yksityiskoh- taista ja voiko siitä tunnistaa haastateltavan. Listasin analyysiyksikköön sopivat sitaattit excel- taulukkoon erilliseen tiedostoon, jossa pystyin käsittelemään pelkästään analyysiin liittyvää tekstiä. Jotkut näistä sisällönanalyysin mukaisesti nimetyistä alkuperäisilmauksista olivat tässä vaiheessa vielä pitkiä. Jätin alkuperäisilmauksista kaikki tunnistetiedot pois, jotta tut- kimukseen osallistuvia naisia ei voida tunnistaa tai yhdistää kokemuksia toisiinsa nimimerk- kien perusteella. (Eskola 2018, 229.)

Jatkoin aineiston käsittelyä tiivistäen niiden sisältöä muodostamalla alkuperäisilmauksista pelkistettyjä ilmauksia. Klusteroin pelkistetyt ilmaukset alaluokkiin ja samalla ryhmittelin samanlaiset ilmaukset. Alaluokat löytyivät helposti, koska haastattelemini naisten kerto- muksissa oli paljon yhtäläisyyksiä. Ryhmittelyn jälkeen voi etsiä myös eroavaisuuksia, mutta tässä vaiheessa analyysiä keskityin samankaltaisuuksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 124–125.)

Alaluokkien perusteella abstrahoin käsitteet, jolloin aineistosta löytyi tutkimuksen kannalta olennaisin tieto. Alaluokista abstrahoin seuraavanlaisia yläluokkia: Pikavipeillä elämän ra- hoittaminen, toisen pakottaminen lainanottoon, rahapäätösten tekeminen ilman toisen suos- tumusta tai ilman yhteistä keskustelua, tekemisten rajoittaminen ja mustasukkainen käytös, fyysisen väkivallan uhka, fyysisen väkivallan käyttö, uhkailu ja pakottava kontrolli, elatus- sopimuksista kieltäytyminen tai elatusmaksujen maksamatta jättäminen ja niiden vaikutus yhteisiin lapsiin. (Tuomi & Sarajärvi 126–127.)

Yläluokista muodostin pääluokkia ja samalla hahmottelin analyysille teoreettisia käsitteitä, joiden kautta pyrin tulkitsemaan aineistoa. Aineistosta muodostin seuraavanlaiset pääluokat: Rahasalailu, rahapakottaminen, rahansaannin estäminen tai vaikeuttaminen, rahavastuun välttely sekä raha-alistaminen.

Taulukko 1. Esimerkki aineistolähtöisen sisällönanalyysin vaiheista

Alkuperäisilmaukset	Pelkistetyt ilmaukset	Alaluokat	Yläluokat	Pääluokat
Hän sitten lopetti työnsä ja päätti ruveta sitten niin kun taiteelliselle uralle...sitten menään mun liksalla, mikä jo siinä vaiheessa oli ihan loppuun asti venytetty kun mä maksoin ne asuntolainat ja ne yhteiovästikkeet ja kaikki muut ja mä olin että millä me nyt syödään jatkossa mutta hän nyt päätti, että hän haluaa, niin sitten haluaa ja eihän siinä mitään. Minä penniä venytän niin paljon kuin penniä pystyn venyttämään... että kun asiakkaat maksaa hänellä käteisellä, niin en mä niitä koskaan nähnyt rahoja.	Isojen, taloudelliseen niukkuuteen johtavien päätösten tekeminen yksin Epätasa-arvoinen päätöksenteko parisuhteessa Pennin venytys arjessa Palkan meneminen vain toisen käyttöön	Rahan tuhlaaminen vaikkei rahaa oikeasti ollut Taloudellinen niukkuus toisen tekemien päätösten vuoksi Palkan piilotelu	Rahapäätösten tekeminen ilman toisen lupaa Epärehellisyys raha-asioissa	Rahasalailu
Mutta hän pakotti mut ottamaan silloin ensimmäisen pikavipin ja sano, että se hän maksaa sen heti sitten pois, kun saa omat työttömyyspäivärahat. Mä suostuin siihen. Mutta sitten kun olisi pitänyt tää pikavippi maksaa, niin ei yllättäen ollutkaan siihen sitä rahaa. Taas otettiin uusi pikavippi, vähän isompi, että saatiin se edellinen maksettua. Ja siitä se lähti pikkuhiljaa.	Pikavipin ottoon pakottaminen Lupasi maksaa mutta sitten rahaa ei ollutkaan Uuden pikavipin ottaminen edellisen maksamiseksi	Pikavippejä toisen nimiin luvan kanssa ja ilman lupaa Seurauksena taloudelliseen ahdinkoon joutuminen	Toisen pakottaminen lainanottoon, rahapäätösten tekeminen ilman toisen suostumusta tai ilman yhteistä keskustelua	Rahapakottaminen

3.6 Tutkimuksen eettisyys

Sosiaalityöntekijän eettiset ohjeet (Talentia 2022) ohjasivat minua myös tutkijan roolissa kunnioittamaan haastateltavan ihmisarvoa, itsemääräämisoikeutta ja osallisuutta. Tuomalla julki haastateltavien kokemuksia vahvistan heidän sosiaalista oikeudenmukaisuuttaan. Viitataan naisiin taloudellisen väkivallan kokijoina tai osapuolina, en uhreina. Uhri-käsite viittaa mielestäni naisten passiivisina kohteita, mikä ei kuvaa haastattelun kohteena olevia naisia, koska he ovat tunnistaneeet tilanteensa ja halunneet osallistua haastatteluun. Minun ei tarvinnut hakea tutkimuslupaa, koska kyse oli aikuisista yksityishenkilöistä ja etsin haastateltavat sosiaalisesta mediasta.

Tutkijan tulee pohtia omaa positiotaan tutkimusta suunnitellessaan ja sitä tehdessään. Pohdintaa tulee tehdä niin suhteessa tutkimuskohteeseen kuin tutkimuksellisiin valintoihin. Eettistä pohdintaa joutuu tekemään tavassa, jolla tutkimuskohdetta lähestytään, tehtäessä analyysiä ja johtopäätöksiä sekä tulosten esittelyssä julkisuudessa. (Heikkilä 2002, 165.) Sosiaalityön tutkimuksessa nostetaan usein esille sensitiivisenä pidettyjä kysymyksiä, jotka koskettavat haavoittuvassa asemassa olevia ryhmiä (Luomanen & Nikander 2017, 288–289). Näiden ryhmien loukkaamattomuus ja koskemattomuus sekä tuotetun tiedon sisältö velvoittavat tutkijaa pohtimaan tarkasti, millaisia seurauksia tutkimukseen osallistujalle voi tulla. Rauhala ja Virokannas (2011, 236–237) muistuttavat, että tutkijan täytyy punnita, aiheuttaako tutkimustulosten julkaiseminen leimaamista tai muuta vahinkoa tutkimukseen osallistuneille.

Eettisyyden miettiminen oli tutkielman tekemisessä yksi tärkeimmistä asioista. Pohjola (2003, 56) kirjoittaa toiminnallisesta sensitiivisyydestä, jonka ymmärrän läpäisevän koko tutkimusprosessin ja erityisesti sen, millaisella asenteella minä tutkijana lähestyn ja kerään tutkimusaineistoa. Haastatteluun osallistujia etsiessäni pidin tärkeänä informoida haastateltavia etukäteen tutkimuksen tarkoituksesta, siitä kuka minä olen ja millä tavoin haastatteluista saatuja aineistoja käytettäisiin. (Kuula & Tiitinen 2010, 447–448.) Tutkimuksen aiheen ollessa erityisen sensitiivinen pyrin varmistamaan, että haastatteluun osallistujilla oli mahdollisuus kysyä mieltä askarruttavista asioista matalalla kynnyksellä jo ennen haastatteluista sopimista (Luomanen & Nikander 2017, 289). Osallistuminen olisi ollut mahdollista myös anonymisti, esimerkiksi keksityllä identiteetillä ja sähköpostilla. Haastattelujen

peruuntuessa tai siirtyessä en vaatinut uuden haastatteluaajan varaamista, vaan kerroin, että minuun voi olla yhteydessä, jos haastateltava toivoo uutta aikaa.

Sovimme haastattelusta sähköpostin välityksellä. Lähetin osallistujalle Lapin yliopiston ohjeiden mukaisesti tehdyn suostumuslomakkeen (liite 2) ennakoon tutustuttavaksi ja allekirjoitettavaksi Vismasign-ohjelman kautta. Vismasign mahdollistaa allekirjoittamisen ilman pankkitunnuksilla tunnistautumista, joten tässäkään vaiheessa henkilötietojen luovuttamista ei tarvittu. Suostumuslomakkeessa kerrottiin tutkimuksen tarkoitus, aineistonkeruun tapa sekä aineistojen ja henkilötietojen säilyttämiseen liittyvät asiat. Lomakkeessa kerrottiin, että osallistuja voi keskeyttää osallistumisensa missä vaiheessa tahansa. Tämä suostumuslomake käytiin läpi suullisesti vielä ennen jokaista haastattelua. (Kuula 2011, 106–107.)

Koska taloudellisen väkivallan kokemukset ovat hyvin henkilökohtaisia ja siten herkkiä ja kokijalleen usein häpeää tuottavia, oli tärkeää, että haastatteluun osallistuja koki haastattelutilanteessa olonsa turvalliseksi ja minut haastattelijan roolissa tarinansa arvoiseksi kuulijaksi. Teams-haastattelut toivat vuorovaikutukseen omat haasteensa. Pidin alussa omaa kameraani päällä ja kerroin haastatteluun liittyvistä käytännön asioista. Kerroin naisille, että he voisivat itse päättää, haluavatko he pitää omaa kameraa haastattelun aikana päällä vai sulkea sen keskustelun ajaksi. Ensimmäisten haastatteluiden aikana yritimme pitää kameraa koko keskustelun ajan päällä, mutta se vaikutti keskustelun äänenlaatuun huonon internetyhteyden vuoksi ja totesimme, että keskusteluun olisi helpompi keskittyä, jos kamerat olivat poissa päältä.

Suhtaudun tutkimukseen osallistuviin naisiin suurella kunnioituksella. Useampi nainen kertoi, että haluaa kertoma omasta, arkaluontoisestakin tilanteesta, koska toivoo, että tutkimuksesta saatu tieto voisi auttaa jotakuta toista myöhemmin. (Kuula & Tiitinen 2010, 447–448.)

Haastatteluissa kuulemani asiat herättivät monenlaisia tunteita ja aineistossa kuvataan myös vakavaa fyysisen väkivallan uhkaa tai henkistä väkivaltaa. Tutkijana en voinut välttämättä ottaa kaikkea naisten kertomaa esille analyysissä, vaikka tiesin, että nämä kohdat voisivat tehdä tutkielmani sisällöstä mielenkiintoisemman. Tutkijana velvollisuuteni on suojella haastattelemiani naisia ja kaikella esiin nostetulla aineistolla täytyy olla perusteltu syy. Velvollisuus ei pääty tutkielman valmistumiseen ja tutkimukselliset valintani eivät voi johtaa siihen, että naiset tunnistettaisiin tutkimuksestani. Naiset varmasti tunnistavat oman

tarinansa, mutta muutoin kaikki suorat tai epäsuoratkin tunnistetiedot, paikannimet ja ammatit on poistettu tai muutettu. En myöskään käytä sitaateissa nimimerkkejä, jotta kukaan ulkopuolinen ei voi niitä yhdistelemällä kohdistaa kokemuksia keneenkään henkilöön.

Pösö (2005, 122–125) kirjoittaa emotionaalisesti kuormittavien aiheiden tutkimuksesta ja tutkijan omista tunteista, joita tutkimusta tehdessä nousee. Pääsääntöisesti haastattelut tapahtuivat oman kotini työhuoneesta käsin iltaisin tai viikonloppuisin, jolloin haastattelun loputtua palasin keskelle omaa arkeani. Siitä huolimatta, että olin pahoillani kaikesta, mitä naiset olivat joutuneet kokemaan ja suhtauduin heidän kokemuksiinsa myötätunnolla ja empatialla, en kokenut oloani haastatteluiden jälkeen raskaaksi tai ahdistuneeksi. Sain ajoitettua haastattelut aikoihin, jolloin kotini oli tyhjä muista ihmisistä, mutta Teams-tapaamisen loputtua en juurikaan ehtinyt jäädä pohtimaan haastatteluiden sisältöä, kun oma arkeni jatkui tavalliseen tapansa poistuttuani työhuoneesta.

Välillä haastatteluista tehdessäni mietin, onko anonyymissä Teams-haastattelussa mahdollista kohdata haastattelun osallistujia riittävän empaattisella ja kunnioittavalla tavalla, varsinkin kun haastatteluissa ilmeni kertomuksia raa’astakin väkivallasta, vuosia jatkuneesta alistamisesta tai hyväksikäytöstä. Pohdin, mitä naiset saivat osallistumisestaan. Pahimmillaan tilanteista saattaisi jäädä vanhojen haavojen avautuminen ilman jatkotukea tai trauman keräytymisen. Etukäteen on mahdotonta tietää, onko tutkimukseen osallistumisesta jotain haittaa osallistujalle. Tutkimukseen osallistujia ei välttämättä pysty tai osaa itse arvioida mahdollisia riskejä tai seurauksia. Keskustelu esimerkiksi saattaa nostaa pintaan vanhoja traumoja. (Rauhala & Virokannas 2011, 241.)

Pohdin tutkimuksen kirjotusprosessin aikana paljon tutkijan positiota. Miten pysytellä puolueettomana aineiston herättäessä paljon tunteita, erityisesti naisena ja tulevana sosiaalityöntekijänä. Päästäkseni haastatteluissa naisten kanssa sellaiseen vuorovaikutukseen, jonka myötä he olivat valmiita kertomaan tarinansa, minun täytyi osoittaa, että pidän naisten kertomia kokemuksia todellisina (Perttula 2005, 156). Kerroin jokaiselle naiselle etukäteen tai haastattelun aikana tutkijanpositiostani ja siitä, että olen pahoillani heidän ikävistä kokemuksista, mutta tehtäväni tässä roolissa on olla puolueeton tiedon kerääjä (Hirsjärvi & Hurme 2022, 6.3.2). Tutkijana minun tarkoitukseni ei ollut jäädä naisten elämään tai heidän auttajakseen, mutta koin velvollisuudekseni viimeistään haastattelun loppuvaiheessa kysyä,

onko haastateltava saanut keskusteluapua tai tietääkö hän, mistä apua voi etsiä, jos haastateluun osallistuminen nostaa pintaan käsittelemättömiä asioita.

4 Taloudellisen väkivallan ilmentymät

Haastatteluun osallistui seitsemän eri-ikäistä ja erilaisissa elämäntilanteissa olevaa naista. Naisten tarinoissa toistuivat samankaltaiset kokemukset, joista olen käsitteellistänyt taloudellisen väkivallan muotoja. Jotkut kokemuksista sisältävät häivähdyksiä myös muista luokista, mikä kertoo siitä, että ilmiö on monitahoinen ja vaikeasti tunnistettava. Analyysiluku rakentuu aineistosta esiin nousevien pääluokkien mukaisesti. Naisten kokemuksista nostin esille nämä pääluokat: rahasalailu, rahapakottaminen, rahansaannin estäminen tai vaikeuttaminen, rahavastuun välttely sekä raha-alistaminen. Luvun viimeisessä kappaleessa pohdin taloudelliseen väkivaltaan liittyvää vallankäyttöä naisten kokemuksissa.

4.1 Rahasalailu

Rahaan liittyvä salailu nousi esille useamman naisen tarinoista. Rahasalailulla tarkoitan toiminnan, jossa toinen osapuoli käyttää yhteisiä rahoja ilman toisen lupaa tai toisin kuin osapuolet ovat sopineet. Haastattelemiani naiset olivat saattaneet elää pitkään yhdessä puolisonsa kanssa ennen kuin totuus puolison rahatilanteesta tai yhteisten rahojen kuluttamisesta tuli ilmi. Haastateltavien kokemuksia rahasalailusta ilmentävät puolison valehtelu laskujen maksamisesta, rahan käytöstä, lainojen määrästä ja lainasummista. Naiset kertoivat kokeneensa salailun vuoksi jatkuvaa stressiä arjen hallitsemattomuudesta ja ennakoimattomuudesta. Heidän kokemuksistaan nousee esille yllättäviä tilanteita, joihin he joutuivat puolison rahasalailun vuoksi.

Yksi naisista kertoi, että hänen palkastaan oli yhtäkkiä alkanut mennä ulosottoon useita satoja euroja kuussa. Hänelle selvisi, että ex-puoliso ei ollut maksanut päivähoitomaksuja pitkältä ajalta, vaikka pariskunta oli sopinut miehen hoitavan varhaiskasvatuksen laskut. Nainen kertoi ihmetelleensä, miksei hänelle ollut tullut mitään tietoa maksamattomista laskuista, kunnes hän löysi nimellään tulleet laskut varastosta ja koko tilanne selvisi hänelle. Naisen mukaan ex-puoliso oli systemaattisesti salannut tilanteen ja piilottanut myös naisen nimellä tulleet laskut ulkovarastoon.

Meidän kodin ulkovarastosta löytyi kymmenittäin Prisman muovipusseja, missä oli mun posteja, laskuja ja ulosottoviraston viestejä tai kirjeitä. Kaikkea mahdollista, hän oli siis käynyt päivittäin postilaatikolla ja ottanut sieltä kaikki mun semmoiset postit.

Nainen kertoi, että hän ei ole halunnut laskea ex-puolison jälkeensä jättämien kaikkien velkojen yhteenlaskettua määrää. Hän pelkäsi, että kokonaissumman kuuleminen katkeroittaisi hänet nyt, kun hän oli selvinnyt veloista pieni askel kerrallaan. Siitä huomatta nainen kertoi ahdistuvansa postilaatikolle menemisestä ja jännitti, että sieltä löytyisi vielä vuosien jälkeen uusia maksamattomia laskuja. Haastateltavan kertomuksessa korostuu yhtäältä huojennus siitä, että hän oli selvinnyt tilanteesta ja päässyt elämässä eteenpäin. Samalla esiin nousee naisen kokema huoli siitä, voiko taloudellinen turvallisuus vielä heikentyä ex-puolison vuoksi.

Naisten kokemuksissa nousee esille puolison rahasalailusta ja ennakoimattomasta rahankäytöstä johtuvat ongelmat, jotka vaikuttivat perheen välttämättömiin hankintoihin. Tarinoissa puolison holtiton ja arvaamaton rahankäyttö aiheutti myös hankaluuksia tulevaisuuden suunnittelussa. Naiset kuvasivat tilanteita, joissa sovittuja ja suunniteltuja menoja piti peruuttaa, kun rahalle löytyikin akuutimpia kohteita. Yksi naisista kertoi olleensa häätöuhan alla perheensä kanssa, koska puoliso oli käyttänyt vuokraan tarkoitetut rahat muuhun.

Hän saattoi pelata oman kuukausipalkkansa ihan tuosta noin vain yhdessä illassa. Sitten hän salaa tyhjensi meidän yhteisen tilin, eikä puhunut mulle mitään ja itse menin käymään sitten kaupassa. Kassalla kävi ilmi, että tilillä ei olekaan katetta ja sitten kun itse menin katsomaan pankkiin niin totta, ei siellä ollut kuin joku muutama sentti enää rahaa. Siitähän sitten keksi hyvän selityksen, että joku on varastanut hänen pankkikortin ja käynyt nostamassa tilin tyhjäksi. No, siitähän jäi sitten kiinni, kun mä käskin hänen tehdä rikosilmoituksen ja sitten poliisi näki sen pankkiautomaatin valvontakamerat ja niistä itse tunnistin hänet.

Puoliso oli ottanut pikavippejä salaa naisen nimiin rahoittaakseen uhkapeliongelmaansa. Peliongelman paljastuttua nainen sai tietää ongelman olevan niin syvä, että puoliso oli saattanut pelata kokonaisen palkkansa yhden illan aikana. Puoliso saattoi rahoittaa peliongelmaansa myös yhteisillä rahoilla. Naisen mennessä kauppaan ruokaostoksille pankkikortti ei toiminutkaan, koska puoliso oli tyhjentänyt yhteisen tilin. Tulkitsen tilanteen niin, että puolison

käytös näyttäytyi haastateltaville luottamusta rikkovana toimintana, koska siihen liittyi myös valehtelua ja epärehellisyyttä.

Rahasalailuun saattoi liittyä rikoksen tuntomerkit täyttävää toimintaa. Yksi naisista kertoi ex-puolison valehtelun selvinneen hänelle sattumalta, kun hän oli mennyt käymään pankissa, jossa hänellä oli ollut varatili, jota hän ei yleensä käyttänyt.

Paljastui sitten loppujen lopuksi, että tää on mun ex-kihlattu oli varastanut mun identiteetin, eliikkä löytänyt mun pankin tunnukset ja kaikki muut sinne mun tilille ja se oli sitten sitä kautta vaihtanut maksullisesti salasanan sinne tilille ja sitten näin ollen taivas oli vaan hänelle auki. Niitä lainoja oli yhteensä 32 000 edestä kertynyt ja sitten ikisestä lainasta piti tehdä rikosilmoitukset. Tää tekijä oli vielä kaiken lisäksi varastanut mun omaisuutta ja myynyt eteenpäin.

Naiselle selvisi vahingossa muiden asioiden yhteydessä, että hänen ex-puolisonsa oli varastanut hänen identiteettinsä. Nainen kertoi, että tilanne oli lävähtänyt pankissa päin hänen kasvojaan. Hänen mukaansa ex-puoliso oli ehtinyt saada varastetuilla pankkitunnuksilla lainaa jo useamman tuhannen euron edestä ja lainoja oli haettu kymmenestä eri paikasta. Lainaa oli haettu pikavippien, joustoluottojen ja luottokorttien muodossa. Ex-puoliso oli hävittänyt kaikki naisen kirjeet ja laskut peittääkseen jälkensä. Lisäksi nainen huomasi, että puoliso oli varastanut hänen omaisuuttaan ja myynyt sitä eteenpäin. Nainen epäili ex-puolison rahoittaneen tällä tavoin muiden naisten kanssa olemistaan. Nainen kuvasi parisuhteensa alkua oudoksi ja nopeasti edenneeksi. Hän kertoi saaneensa varoituksen ex-puolison aikaisemmalta kumppanilta, muttei ollut ottanut varoitusta vakavasti.

Identiteettivarkauden selvittyä nainen kertoi olleensa heti yhteydessä velkojiin ja lainat olivat jäädytetty, eivätkä velkojat alkaneet heti perimään saataviaan. Hän kertoi pelastuksensa olleen, että hän oli heti pystynyt tarttumaan toimeen ja tilanteessa oli pystytty osoittamaan, että lainat olivat identiteettivarkauden seurausta. Haastateltava oli saanut apua oikeusaputoimistosta ja tehnyt asianmukaiset rikosilmoitukset, mutta asioiden selvittäminen ja tuomioiden saaminen omaisuusvarkaudesta oli vaatinut useamman vuoden työn. Oikeudenkäynnit petoksesta ja identiteettivarkaudesta olivat vielä kahden vuoden jälkeen kesken. Nainen kertoi tilanteen olevan hänen kannaltaan piinaava, koska velkojat kyselevät velkojen maksun perään. Hän epäili ex-puolison jatkavan edelleen samanlaista elämäntyyliä tuomioistaan huolimatta ja pohtii sen olevan lähes ammattimaista.

Saatettiin käydä jossain viikonloppuna, jossain hotellissa käydä yötä ja mä en silleen osannut kyseenalaistaa sitä asiaa, että mistä ne rahat tuli hänelle, koska hän väitti kuitenkin, että hän on työelämässä, vaikka hän ei ollutkaan. Mutta sitten loppupelissä sehän on ihan selkeätä, että hän on rahoittanut sen oman elämisensä muiden kustannuksella, että on tehtaillut petoksia esimerkiksi myymällä olematonta tavaraa tai mun omaisuutta.

Koko seurustelun ajan ex-puoliso oli valehdellut käyvänsä töissä. Naisen ei vielääkään tiedä, missä tämä oli viettänyt sen ajan, kun nainen oli luullut hänen olevan töissä. Ex-uoliso oli jopa lähettänyt kuvia töistä ja kertonut, mitä työtehtäviä hänellä milloinkin oli. Tarinassa näyttäytyy syvä pettymys toisen osapuolen tekemää petosta kohtaan. Haastattelemiani nainen kertoi kokeneensa jälkeenpäin, että oli parisuhteessa ollessa joutunut manipuloinnin kohteeksi. Naisen kokemuksessa tärkeäksi voimavaraksi nousee muilta saatu apu tilanteen selvittämiseksi ja oikeuden saaminen identiteettivarkauden jälkeen.

Kaikkien haastattelemieni naisten kertomuksista nousee esille vahva luottamus toisen osapuolen hyvään tarkoitukseen. Tarinoista esille nouseva luottamuksen menettäminen taloudellisen väkivallan tekijää kohtaan näyttäytyy naisten kokemuksena ohjailtavissa ja johdattavana olemisesta. Naisten kertomuksissa korostuu luottamuksen menettämisen seuraukset, jotka saattavat heijastua myös seuraaviin pari- ja ihmissuhteisiin. Yksi haastattelemistani naisista kertoi, ettei voi muuttaa nykyisen puolisonsa kanssa samaan kotiin asumaan, vaikka heillä on yhteisiä lapsia. Aikaisemmassa parisuhteessa koetun taloudellisen väkivallan vuoksi nainen kertoi haluavansa näyttää pärjäävänsä. Tulkitsen naisen kokemuksessa korostuvan riippumattomuuden haaveen. Naisella oli toive siitä, että hän pärjäisi omilla rahoillaan, eikä hän haluaisi enää olla riippuvainen toisen osapuolen rahoista.

4.2 Rahapakottaminen

Rahapakottamisella viitataan toimintaan, jossa toinen osapuoli pakottaa, painostaa tai vaatii toiselta osapuolelta rahaan liittyviä asioita, esimerkiksi ottamaan lainaa tahtomattaan tai antamaan rahaa lainaksi sekä tilanteisiin, joissa yhteisten rahojen käytöstä päättää vain toinen osapuoli. Käsitän rahapakottamisella myös toiminnan, jossa toista osapuolta syyllistetään rahan käytöstä tai kiristetään rahaa jollakin tavalla.

Rahapakottamista ilmensivät useamman naisen kokemukset, joissa puoliso pakotti tai painosti naisia käyttämään rahaa tahtomattaan tai ottamaan lainaa. Yksi haastattelemistani naisista kertoi puolisonsa menettäneen omat luottotietonsa jo aikaisemmin ja pakottaneen naisen ottamaan pikavipin matkan rahoittamiseksi. Kun lainan maksamisen aika tuli, puolisoilla ei ollutkaan rahaa sen maksamiseen. Pikavipin maksamiseksi piti ottaa toinen, suurempi laina, jolloin velkasumma kasvoi ja perheen talousongelmat kasautuivat. Nainen kertoi pohdineensa, miten saisi velaksi elämisen loppumaan, ja lopulta piilottaneensa kotiin tulleet pikavippilaskut. Nainen kertoi antaneensa laskujen mennä ulosottoon tahallaan, koska halusi lainan ottamisen loppuvan.

Niin sitten meni joku viikko, kun hän keksi, että meidän pitää ostaa uusi auto. Mentiin sitten autoliikkeeseen. Hän oli siis valinnut jo auton, joka maksoi 20 000 ja se ois ostettu minun nimiin, mutta ei me pystytty saada lainaa enää koska mulla oli luottotiedot mennyt. Että jos ei olisi ollut, niin mulla olisi ollut se autovelkojakin siitä sitten vielä kaiken muun lisäksi.

Nainen koki luottotietojen menetyksen olleen hänen pelastuksensa siltä, että velkaa olisi kertynyt vielä lisää. Naisen mukaan myös perheen asunto oli hänen nimissään vuokrattu ja hän oli vastuussa vuokran maksamisesta, koska puoliso ei olisi sitä hoitanut. Nainen joutui turvautumaan ulkopuoliseen apuun, koska ei pystynyt vaikuttamaan puolison käyttöön tai estämään tämän rahankäyttöä tai lisävelkaantumista. Nainen kertoi perheellä olleen sosiaalitoimen asiakkuus ja saaneensa sovittua, että kaikki tuet ja laskut menivät välitystilin kautta ja vanhempien tilille laitettaisiin joka viikko rahaa ruokaan. Naisen mukaan puoliso oli välillä käyttänyt nämäkin rahat, jolloin nainen oli joutunut hakemaan perheelle ruokaa maksusitoumuksella. Naisen tarinassa korostuivat keinottomuus tilanteen ratkaisemiseksi ja voimattomuus puuttua puolison rahankäyttöön.

Naisen tarinassa rahapakottaminen ja vanhojen velkojen maksaminen näkyi hänen ja hänen lastensa arjessa monta vuotta eron jälkeen. Nainen kertoi opiskelleensa uuden ammatin, mutta työllistyessään joutuneensa maksamaan palkastaan vielä pitkään ulosottovelkoja. Nainen kertoi joutuvansa edelleen jättämään joitain tärkeitä laskuja maksamatta ja maksavansa niitä perintätoimiston kautta korkojen kera. Tiukka taloudellinen tilanne vaikuttaa siten, ettei lainan saaminen oman asunnon ostamiseen ole mahdollista eikä perheellä ole ollut mahdollisuuksia käydä lomilla. Naisen kertomuksessa nousee esille, että rahapakottamisen seurauksena hänellä oli vaikeuksia luottaa uusiin ihmisiin ja hän koki ulkopuolisuutta työyhteisössä.

Ulkopuolisuuden kokemukseen vaikutti rahapakottamisesta johtunut taloudellinen tiukkuus, koska naisen kokemus on, ettei hänellä ollut esimerkiksi varaa lähteä työkavereiden kanssa ulos syömään.

Yksi haastattelemistani naisista tulkitse oman tilanteensa ylisukupolvisena taloudellisen väkivallan kokemisena. Nainen kertoi joutuneen oman isänsä koko perheeseen kohdistaman taloudellisen väkivallan kohteeksi 1990-luvun laman aikana.

Joo no sitten kun mä aloin muuttaa kotoa pois ja mulle löytyy ensimmäisiä vakavasti otettavia parisuhteita, niin kyllä ne samat teemat jylläsi siellä taustalla koko aika ja mä rupesin tätä samaa dynamiikkaa toteuttamaan sitten itse. Vaikka ne miehet yleensä oli aika hallitsevia, he ei välttämättä olleet yhtään sen älykkäämpiä kuin mä, mutta se asetelma oli aina se, että sä oot se typerä nainen joka ei mistään mitään tiedä ja saattoi tehdä just semmoisia mulle tosi epäedullisia ratkaisuja ja mä annoin sen vaan tapahtua. Ja sit mä yritinkin pistää joskus hanttiin, kun oli aika lähisuhdeväkivaltaisia sit siinä kuitenkin. Niin sit suvun naiset syyllisti siitä, että joo mietitkö sä yhtään niin että sun miehessä tuntuu, kun sä kohtelet sitä tolleen ja tyyliin, kun mä vaikka suutuin siitä, että pankkikorttia ei saa ottaa ilman mun lupaa.

Naisen mukaan äidin rooli parisuhteissa oli vaikuttanut myös häneen. Haastattelemani nainen näki äitinsä joutuneen myöhemmissäkin parisuhteissa taloudellisen väkivallan koki-jaksi. Naisen tarinassa korostuu kokemus syyllistetyksi joutumisesta suvun muiden naisten taholta, kun hän oli puolustanut omia rajojaan. Nainen kertoi vasta kolmikymppisenä huomanneensa, että pystyy irtautumaan omassa lapsuudessaan ja nuoruudessaan nähdystä ja todistetusta rahankäytön mallista. Naisen kokemus siitä, että häntä pidettäisiin typeränä miehen hallitessa raha-asiat paremmin, kuvaa perheessä vallitsevaa sukupuolittunutta ajatusmallia. Nainen kertoi työstäneen ajatuksiaan ja toimintatapojaan, jottei siirtäisi samaa toimintamallia omalle lapselleen, ja kertoi oppineensa, että voi pitää omia puoliaan. Tarinasta nousi esille, että taloudellisen väkivallan kokeminen vaikutti naisen tulevaisuuden suunnitelmiin edelleen heikentävästi. Naisen mukaan hänelle on jäänyt perusajatuksena tietynlainen näköalattomuus ja ajatus, ettei mitään voi tehdä, kun rahat eivät kuitenkaan riitä.

Rahapakottaminen näyttäytyi aineistossa myös psyykkisenä painostamisena. Yksi haastateltavista kertoi kokeneensa taloudellista väkivaltaa ystävänsä taholta. Nainen kertoi ystävänsä vakavasta peliriippuvuudesta ja kertoi lainanneensa yhteensä pari tuhatta euroa yhden vuoden aikana ennen kuin uskalsi kieltäytyä lainaamasta rahaa.

Mä silloin kävin yhtäaikaan töissä ja opiskelin. Ja vointi oli aika huono, varsinkin sen takia että kaikki rahat, mitä mä ansaitsin niin meni tän ihmisen pussiin. Eli hän niinku aikalailla tuhosi mun talouden ja myöskin vielä mielenterveyden, niinku hetkellisesti ainakin.

Naisen mukaan hän yritti saada ystäväänsä hoitoon peliriippuvuuden vuoksi, mutta tämä ei suostunut lähtemään. Nainen kertoi kokeneensa, että ystävä lopulta kiristi häneltä rahaa uhkaamalla, että tekisi itselleen jotain pahaa. Nainen kertoi, että ystävä saattoi soittaa naiselle 15 kertaa päivässä ja laittaa tekstiviestejä, joissa vaati häneltä rahaa. Haastateltava muisteli ystävän olleen vakuuttava sanoessaan, että tarvitsi rahaa lainaksi, jotta voisi ostaa ruokaa ja lääkkeitä itselleen. Naisen mukaan ystävä painosti häntä sanomalla, että olisi naisen velvollisuus auttaa häntä. Nainen kertoi käyneensä peliriippuvaisten läheisille tarkoitettussa tukiryhmässä ja tehneensä rikosilmoituksen ystävästä, mutta rikosta ei ollut tapahtunut. Poliisin mukaan kiristämisen tunnusmerkit eivät täyttyneet, koska ystävä ei uhannut naisen henkeä, vaan omaansa. Myöskään vainoamisen tunnusmerkit eivät täyttyneet, koska ystävä ei ollut uhannut naista fyysisesti tulemalla esimerkiksi tämän oven taakse tai tuhoamalla tämän omaisuutta. Nainen kertoi haastattelussa, ettei ollut edelleenkään saanut ystävälleen lainaamia rahoja takaisin. Hän koki, että hänen kuvaamansa väkivallan kokeminen vaikuttaa edelleen hänen terveyteensä ja talouteensa heikentävästi.

Rahapakottaminen näyttäytyi naisten kertomissa tarinoissa pitkävaikutteisena haittana. Rahankäyttöön liittyvät pulmat vaikuttivat naisten arkielämään, esimerkiksi luottotietojen menetyksenä tai siten, että lainat jäivätkin naisen maksettavaksi. Taloudellinen väkivalta koettiin pakottavana toimintana, mikä vaikutti edelleen psyykkisen terveyden kokemukseen. Naisten kokemuksissa korostuivat tulevaisuuden haaveisiin liittyvät aineelliset ja aineettomat esteet.

4.3 Rahansaannin estäminen tai vaikeuttaminen

Rahansaannin estäminen voi näyttäytyä taloudellisen väkivallan kontekstissa opiskeluiden estämisenä, töihin pääsyn vaikeuttamisena tai töihin menemisen estämisenä (Kaittila &

Nyqvist 2014, 268–269). Se voi myös näyttäytyä kotirauhan rikkomisena, esimerkiksi leppämisen estämisenä työvuorojen välillä, kuten yhden haastattelemani naisen tarinassa ilmeni.

Haastateltava kertoi muuttaneensa puolisonsa kanssa yhteen, kun hänen omat opintonsa olivat vielä kesken. Yhteinen asunto oli valittu puolison tulotason mukaan, mutta naisen piti kuitenkin maksaa vuokraa opiskelijana yhtä paljon kuin työssäkäyvän puolison. Nainen kertoo työskennelleensä opiskeluiden ohessa niin paljon kuin pystyi, mutta siltikään hän ei pystynyt ansaitsemaan yhtä paljon kuin puoliso. Naisen mukaan hänellä ei ollut tarkkaa tietoa puolison tuloista, mutta hän tiesi puolison olevan hyvätuloinen. Haastateltava kertoi puolison pitäneen exel-taulukkoa naisen veloista. Tällainen velka oli esimerkiksi yhteisen kodin takuuvuokra. Puolison tulojen vuoksi nainen ei myöskään ollut oikeutettu asumistukeen. Naisen kertoi pohdiskelleensa opiskeluiden jatkamista, mutta puoliso oli väheksynyt opiskeluhaaveita ja keksinyt syitä, miksi naisen kannattaisi pysyä pienipalkkaisessa työssään.

Niin ja mä muistan tän painostuksen, mä kysyn, että olisiko mitenkään mahdollista, että jos kuitenkin menisin vaikka opiskelee jonkun ammatin, niin mulla olisi sitten joku oikea ammatti pohjalla ja voisin siinä hanttihommien lomassa sitten käydä lukion loppuun, niin tälle mun puolisolle tää ei missään tapauksessa käynyt. Ja sitten kun mä yritin jotain papereita täyttää, niin mä huomasin sinä päivänä kun mä sanoin että hei että nyt olisi vika päivä laittaa tää yhteishaku, että nyt voisin hakea vaikka joku tarjoilijakoulutukseen tai johonkin, niin kappas vaan, meillä oli netti poikki koko päivän ja se palautui maagisesti vasta illalla. Ja vasta vuosia myöhemmin mulla valkeni, että se jätkä itse hitto katkaisi sen, että mä en pääse hakemaan sinne kouluun.

Naisen mukaan yhteishakulomakkeiden jättöpäivänä kodin nettiyhteys oli yllättäen ollut poikki. Nainen kertoi myöhemmin tajunneensa puolison katkaisseet netin yhteyden tuona päivänä ja estäneen hänen opiskelemaan hakemisensa. Nainen kuvasi puolison vaikeuttaneen omalla käytöksellään hänen opiskeluaan ja työssäkäyntiään. Haastateltavan mukaan puoliso oli halunnut muuttaa niin kauas asutuskeskuksesta, että busseja kulki harvakseltaan. Naisella ei ollut ajokorttia tai autoa, eikä myöskään varaa maksaa niitä eikä puoliso suostunut auttamaan kulkemisessa, vaikka puolisollla olikin auto käytössä. Nainen joutui kulkemaan harvaan liikennöivillä busseilla kahden eri paikkakunnan välillä töihin ja kouluun ja hän kertoi olleensa iltaisin kuolemanväsynyt.

Et se ei antanut mun nukkua, että joskus just aamullakin se piti tahallaan semmoista oikein passiivis- aggressiivista meteliä. Sit mä en kuulemma saa jäädä nukkumaan, kun hän lähtee töihin.

Hän muisteli puolison metelöineen tahallaan kotona, jotta hän ei voisi levätä väsymystään pois. Naisen mukaan yhteinen koti ei ollut viihtyisä vaan muistutti lähinnä muuttolaatikoiden vuoksi varastoa. Haastateltava kertoi esittäneensä puolisolalle toiveen, että kotona sisustettaisiin. Tähän puoliso oli naisen mukaan todennut, että hänen täytyy käyttää siihen omaa rahansa. Omia rahojaan puoliso käytti naisen mukaan avokätisesti omiin harrastuksiinsa, ja rahaa näytti aina olevan harrastusvälineiden hankkimiseen, samalla kun puoliso valehteli naiselle olevansa varaton.

Naisen tarinan kautta avautuu parisuhteen osapuolten erilaiset taloustilanteet saman perheen sisällä. Naisen kertoman mukaan puolisolalla oli hyvätuloisena enemmän rahaa käytössään, mutta hänen oma taloudellinen tilanteensa oli heikko ja hän joutui tekemään töitä opiskeluiden ohessa kustantaakseen itselleen samanlaisen arjen kuin puolisolalla oli. Naisen kokemuksessa korostuu yhtäältä sinnikkyys ja halu pyrkiä samaan elämäntyyliin puolison kanssa, mutta samalla siihen pääsemisen mahdottomuus ajan ja paikan rajallisuuden vuoksi. Naisen kertomuksessa kuvastuvat puolison epärealistiset odotukset ja toiveet naista kohtaan heidän ollessa erilaisissa elämäntilanteissa sekä toisaalta puolison halu pitää naista valtansa alla heikompituloisena myös jatkossa.

Kaksi haastattelemistani naisista kertoi puolisoidensa irtisanoutuneen töistä yllättäen. Puoliset eivät olleet keskustelleet irtisanoutumisesta etukäteen naisten kanssa ja tämä aiheutti naisille toimeentulon riittävyydestä sekä epävarmasta tulevaisuudesta johtuvaa stressiä.

No sitten hän sai tällaisen monien mutkien kautta tällaisen aivan ihastuttavan idean, että hän sitten lopetti työnsä ja päätti ruveta sitten niin kun taiteelliselle uralle.

Mut se oli jatkuvaa painetta, eli mulla on koko ajan ollut sellainen tunne, että mä en voi niin kun kehittyä työssäni sillä tavalla, että mä lähtisin jatko-opiskelemaan, koska mulla on pakko olla vakituinen työ, oli se mitä oli ja viihdyin tai en viihtynyt, niin niin se työ oli pakko pitää.

Puolison käytös näyttäytyi useamman naisen tarinoissa valintoja rajaavana tekijänä. Aineistosta nousi esille, että puolison käytös vaikutti esimerkiksi siihen, että omat suunnitelmat jatko-opinnoista täytyi unohtaa, koska vastuu perheen elatuksesta jäi naisille.

Toinen naisista kertoi puolison työsuhteen epävarmuuden vaikuttaneen hänen omiin tulevaisuuden suunnitelmiinsa. Nainen kertoi puolisollaan olleen hyvin ailahtelevainen luonne: puoliso saattoi tulla kotiin töistä ja ilmoittaa irtisanoutuneensa. Nainen kertoi tilanteiden olleen hänelle raskaita ja stressaavia, koska hän arvosti elämän tasaisuutta ja ennakoitavuutta.

Se on ollut rankkaa, että on ollut aina semmoinen paine, että mun työtä ei arvosteta tai sitä pidetään mitättömänä, koska siinä on huono palkkaa. Mutta ei myöskään annettu mahdollisuutta myöskään sen jälkeen lähteä jatko-opiskelemaan tai hakemaan parempipalkkaista työtä, koska mulla on ollut pakko olla se varma työpaikka koko ajan olla. Leipä on pitkä, mutta kapea.

Nainen kertoi, että hän ei voinut lähteä opiskelemaan, koska piti tärkeänä sitä, että perheessä ainakin toisella vanhemmista oli työpaikka. Nainen kertoi puolison esihenkilön olleen ymmärtäväinen. Puoliso oli saanut työpaikkansa aina takaisin, mutta siitä, milloin puoliso palaisi töihin, naisella ei ollut varmuutta. Naisen mukaan puoliso myös väheksyi naisen pientä palkkaa, jolla kuitenkin rahoitettiin perheen arkea. Nainen kertoo unohtaneensa jatko-opiskelut, koska koki, ettei voinut jättäytyä tukien varaan kahden lapsen kanssa.

Naisten kertomuksissa korostuivat kuvaukset taloudellisen pärjäämisen epävarmuudesta. Naiset kuvasivat puolison spontaanien päätösten johtaneen siihen, etteivät he voineet luottaa puolison säännöllisiin palkkatuloihin mikä vaikutti naisten luottamukseen perheen taloudellisesta turvasta. Tarinoissa näyttäytyi naisten halu pyrkiä omalla työuralla eteenpäin, mutta perheen epävarman taloustilanteen vuoksi naiset eivät uskaltaneet lähteä tavoittelemaan omia päämääriään.

4.4 Rahavastuun välttely

Naisten kertomuksista nousi esille, että useammassa perheessä naisen rahoilla maksettiin juoksevia menoja, kuten lasten vaatteita, ruokaa ja harrastuksia, ja puolison rahoilla ostettiin

tavaroita, kulkuvälineitä ja suurempia hankintoja. Tällaisessa rahankäytön kulttuurissa näytettiin, että suuret hankinnat ja omaisuus myös rekisteröitiin puolison nimiin ja näin kartutettiin vain toisen osapuolen omaisuutta. Käsitteellistän tällaisen käytöksen rahavastuun välttelyinä, jossa suhteen toinen osapuoli ei halua käyttää omia rahojaan yhteisiin asioihin. Aineistosta nousi vahvasti esiin eron jälkeiset tilanteet, joissa ex-puolisot kieltäytyivät yhteisten lasten elatusmaksuista. Sijoitan tutkielmassani myös elatusmaksuihin liittyvät haasteet rahavastuun pakoilun käsitteen alle.

Eräs haastateltava kertoi muistostaan, joka kuvasi hänen mielestään hyvin perheen taloudellista tilannetta ja puolisoiden erilaista suhtautumista rahankäyttöön. Naisen mukaan hänen ex-puolisonsa ei osannut säästää rahaa ja matkusti lähinnä yksin ilman perhettä. Nainen kertoi halunneensa lähteä koko perheen kanssa muutaman päivän hotellimatkalle ja viedä lapsen huvipuistoon. Haastateltavan mukaan perheellä oli ollut tiukempi taloudellinen ajanjakso, ja nainen oli säästänyt pitkään pullonpalautusrahoja ja suunnitellut, että näillä säästöillä perhe voisi lähteä reissuun.

Oltiin katseltu vähän sitten ajankohtaa, että milloin mennään ja sitten mä tuun yksi perjantai töistä kotiin ja mä olin silleen, et miks meillä ei ole sähköä. Ja menin naapuriin, et jos on joku laajempikin sähkökatkos. Mä siitä soitan sähköyhtiön jonnekin päivystyksiin ja sieltä sanotaan, että joo täällä on katkaistu sähköt kun on maksamattomia laskuja. Sinne meni monen sadan euron loma-budjetti että me saatiin taas sähköt kotiin. Suunnitellulle reissulle ei olla vieläkään päästy. Tämmöisiä pieniä asioita siellä täällä sitten mitkä on ollut semmoisia, jotka on jääneet kyllä tavallaan erittäin hyvin mieleen. Vaikka on niistä tavallaan omista vähistään yrittänyt tsempata ja sitten kun mietti, että toinen on ihan oikeasti vaan joka viikonloppu käynyt kavereitten kanssa baarissa. Sielläkin tarjotaan puolelle baarille ja autot oli pakko olla semmoisia, että ne ei ollut todellakaan mitään uusia, ekologisia sähköautoja vaan semmoisia hemmetin vanhoja rutkuja, mitkä syö enemmän bensaa kuin mitään ja se auton liikkuttaminen maksaa jo yhden pienen omaisuuden.

Naisen mukaan tilanne kuvasti hyvin parisuhteen osapuolten rahankäyttöä. Hän joutui itse miettimään ja suunnittelemaan tarkasti talouteen liittyviä hankintoja ja arkipäivän ostoksia samalla kun ex-puoliso käytti rahaa asioihin, jotka hyödyttivät vain ex-puolisoa itseään. Naisen kokemuksesta nousee esiin tunne epäreiluudesta: ex-puoliso saattoi helposti käyttää ison summan rahaa baarissa tarjoten kavereille juotavaa, mutta yhteisiin lomiin rahaa ei löytynyt.

Moni haastattelemani nainen kuvasi pariskunnan taloudenhallintaa epätasa-arvoiseksi. Useampi nainen kertoi vastaavansa perheen yhteisistä hankinnoista puolison ostaessa omilla rahoillaan kulkuvälineitä, urheiluvälineitä tai käyttäessä rahoja matkusteluun tai juhlimiseen.

Mä rahoitin hänen asumisensa ja hänen elämisensä ihan täysin, vaikka pelkien tukien varassa olinkin, se kaikki oli mun kontolla. Hän ei juurikaan osallistunut yhtään mihinkään, silloin tällöin saattoi käydä kaupassa.

Mutta meillä oli koko ajan hyvin selkeästi jaoteltu, että hänen rahat on hänen rahat ja tietenkin käytetään siihen hänen omaisuuteensa, eli hänen taloonsa. Se talo oli hänen nimissään.

Minä vastasin siis kaikesta ja hänen tilinsä oli täysin siihen, että hän itse päätti mitä sillä rahalla ostetaan.

Meillä oli parisuhde, mistä toinen ostaa heräteostoksena 500 € luistimet ja mä oon maksanut laskut ja mulla on jäänyt mun ja lapsen ruokiin 100 € koko kuulle.

Edellä esitetyistä tarinoista nousi esille puolison vetäytyminen taloudellisesta vastuusta. Tulokitsen naisten kokeneen jääneensä yksin perheen menojen maksamisessa samalla kun puoliso sai käyttää omat rahansa kuten itse halusi. Aineistosta nousi esille myös haasteet, joita rahavastuun välttely aiheutti. Eräs haastateltava kertoi, että hänellä ja puolisollla oli avioehto, joka oli alun perin otettu suojaamaan naisen joskus tulevaisuudessa vanhemmiltaan saatavaa perintöään.

Mutta meillä oli koko ajan hyvin selkeästi jaoteltu, että hänen rahat tietenkin käytetään siihen hänen omaisuuteensa eli hänen taloonsa. Se talo oli hänen nimissään ja mä silloin ajattelin, että hän on selkänahasta repinyt sen koska oli rakentanut sen itse. Hän olisi saanut sen talon pystyyn ja käyttänyt siihen sitten siitä edellisestä talostaan saamia rahoja. Tässä oli hänen oikeutuksensa sille. Mutta koko ajan niin kun kävi vähän selvemmäksi, että hän kartoitti omaa omaisuuttaan. [...] Ja hän lähti sitten tosiaan meidän liitostamme, hän sai lähes kolmesataatuhatta siitä viimeisimmästä talosta. Hän vei ne rahat mukanaan. (-). Hän vei mönkijän, hän vei kuorma-auton. Hän vei kaivinkoneen. Hän vei tuhansien, tuhansien eurojen edestä työkaluja ja kaikkea tällaista, mitä hän oli aina voinut omalla palkallaan hankkia.

Nainen kertoi hyväksyneensä sen, että perheen arki rahoitettiin hänen palkkatyöstänsä saamalla rahoilla ja puoliso käytti rahansa tekemällä hankintoja, jotka olivat tämän nimissä.

Pariskunnan erotessa puoliso sai suurimman osa omaisuudesta. Naisen mukaan pariskunnalla oli kaksi taloa ja myös toinen talo oli puolison nimissä. Toinen talo myytiin ennen eroa, ja nainen kertoi puolison ottaneen eron jälkeen mukaansa molempien talojen ruohonleikkurit, vaikka puolisollla ei uudessa kodissa edes ole nurmikkoja. Naisen mukaan hänelle jäi eron jälkeen auto, jota hän tarvitsi työssä käymiseen. Nainen kertoi joutuneensa taistelemaan autosta ja puolison lopulta luopuneen siitä, kun nainen lupasi antaa hänelle omissa nimissään olevat veneet. Naisen tarinassa korostuu naisen kokema epäreiluus eron jälkeisessä omaisuuden jakamisessa. Tulkitsen puolison vaatimusten tuntuneen naisesta kohtuuttomilta. Puoliso vaati itselleen eron jälkeen tavaroita, joita hän ei välttämättä edes tarvinnut.

Rahavastuun pakoilu näyttäytyi naisten tarinoissa vahvana erityisesti eron jälkeen, jos pariskunnalla oli yhteisiä lapsia. Aineistosta nousi esille taloudellisen väkivallan käyttäminen lasten kautta ja elatusvelvollisuudesta kiistelevinen.

Se tuli vasta sitten eron jälkeen ja vasta sitten siinä vaiheessa kun mä varmaan ystävälle tuskailin sitä, että kun hän näin itse elatusmaksuja maksa, että kun on vähän tiukkaa ihmisellä hän oli sitten jotenkin vähän silleen, niin kai sä ymmärrät, että se edelleenkin vetelee sua naruista ja käyttää - hyödykseen ja tekee ihan selkeästi kiusallaan tota. Että meistä kumpainenkin tietää, että hän pystyisi ihan hyvin, vaikka tällä sekunnilla maksaa sulle sen, mutta hän ihan valitsee, että ei maksa. Ei ole kyse siitä, että hänellä ei ole rahaa, vaan siitä, että hän nyt ei vaan haluaa maksaa, koska sen rahan voi käyttää johonkin muuhun. Toki kun hän on aina ollut, mun ex-puoliso, semmoinen, että jos rahaa on taskussa niin se polttaa siellä taskussa.

Naisten kertoman mukaan ex-puolisot yrittivät viivästyttää lastenvalvojalla käyntejä eron jälkeen, jotta elatussopimusta ei pystyttäisi allekirjoittamaan. Naisten kokemus elatusmaksujen saamisesta oli, että ex-puolisot eivät hyväksyneet edes lastenvalvojan kohtuulliseksi määrittelemiä elatusmaksuja.

No sehän [lastenvalvojalla käynti] oli hänelle pelkkää silkkaa tuskaa, koska häneltä yritetään sitten nyhtää kaikki rahat pois ja ja mä oon, että ei, ja tää lastenvalvojakin yritti selittää, että tää on lapsen elatusta varten, kun ei se lapsi ole ilmainen asia tässä elämässä, mut kun hän näki sen niin vahvasti, että sillä kustannetaan vaan mun kynsihoitoja tai mun ripsihoitoja. Ja mä sanoin, että jos ensinnäkin katsot mua, niin mulla ei ole tällaisia asioita.

Edellä haastateltu nainen kertoi joutuneensa lastenvalvojan kanssa vakuuttamaan puolisoaan siitä, että elatusmaksu olisi tarkoitettu yhteisen lapsen kuluja varten. Naisen kokemus oli,

että ensimmäisellä lastenvalvojan tapaamisella määriteltiin puolisolle varsin kohtuullinen summa maksettavaksi. Naisen mukaan puoliso ei kuitenkaan ikinä maksanut sopimuksessa määritettyä summaa, ja osapuolet menivät uudelleen lastenvalvojalle miettimään miehelle sopivampaa summaa.

No eihän sieltä ole penniäkään tullut, että joka vuosi mä oon mä laitan sitten ex-puolisolle viestiä, että hei tää vuosittainen muistutus, että näitä lapsen elatusmaksuja pitäisi maksaa. Ja joo joo, hän maksaa, mut ei, nyt ollaan kuusi vuotta erosta, eikä ole kyllä pennin pyörylää näkynyt. Harmi sinänsä, että lapsi joutui luopumaan omasta rakkaasta harrastuksesta tanssista, että mulla ei yksinkertaisesti ollut yksinään varaa maksaa sitä tanssikoulua. (--). Että hän edelleenkin tavallaan pitää huolta siitä, että hänen rahoillaan ei elä kukaan muu kuin hän itse.

Nainen pohti rahavastuun pakoilun johtaneen siihen, että heidän lapsensa oli joutunut kärsimään, koska toisella vanhemmalla ei ollut varaa maksaa lapsen harrastusta. Samanlaisia tilanteita kuvasivat muutkin haastatteleman naiset. Moni naisista kuvasi eron jälkeistä niukuutta ja rahojen laskemista. Useamman naisen kokemuksissa korostui tyytymättömyys tilanteeseen, mutta samalla näyttäytyi hiljainen hyväksyntä vallitsevasta tilanteesta.

Eron jälkeen naisten ex-puolisot pitivät vaihdellen yhteyttä lapsiinsa: osa ei ollut enää tekemisissä ollenkaan, osa tapasi lapsia juhlapäivinä. Osa lapsista ei tavannut toista vanhempaansa omasta tahdostaan. Tulkitsin aineistosta, että huolimatta siitä, miten epäreilusti naiset kokivat tulleen kohdelluksi ex-puolisoidensa taholta, he halusivat pitää lapset erossa vanhempien välisistä ristiriidoista. Naiset kertoivat, etteivät jaksaneet riidellä rahasta, koska kokivat asiasta muistamisen tai asian viemisen eteenpäin turhaksi. Naisten tarinoista nousi esille voimattomuus muutoksen hakemiseen mutta myös epätietoisuus. Yksi haastateltavistani kertoi, ettei hän edes tiennyt, mistä kysyä apua tai neuvoa elatukseen liittyvissä asioissa.

Haastatteleman naisen kertoi ehdottaneensa, että ex-puoliso maksaisi 350 euroa elatusmaksuja, ja tiesi tälle jäävän verojen jälkeen 4000 euroa palkkaa käteen. Naisen mukaan ex-puoliso oli sitä mieltä, ettei hänellä olisi varaa maksaa noin suuria elatusmaksuja koska oli joutunut edellisellä viikolla yllättäen työttömäksi. Tapaamisella osapuolet sopivat elatusmaksuksi 250 euroa.

Sitten se paperi vahvistettiin siellä heti ja sit eksä kysy siinä samassa, heti kun oli paperi allekirjoitettu että niin että hän voikin sitten irtisanoutua huoltajuudesta. Ja mä jäin aivan äimänkäeksi, että mitä ihmettä? Miksi? Miksi sä haluaisit huoltajuudesta? Että eihän sillä mitään tekemistä meidän avioliiton kanssa, että oletko sä täysivaltainen vanhempi vai et? Joo, ei hänen tarvitse, ei hänen tarvitse. Lastenvalvojat katsoi siinä vaiheessa toisiaan aivan ihmeissään. Mä muistan, se oli siis aivan uskomaton tilanne. Se oli maskiaikaa vielä, niin isot silmät jotka nyt pyörii puolelta toiselle ja kattelee toisiaan siinä kun tämä toinen [lastenvalvoja] sanoi, että tää on ensimmäinen kerta hänen urallaan että kukaan luovuttaa lapsen ilman että siitä on ollut mitään riitaa tai mitään. Joo ei mun tarvitse, ei mun tarvitse. Mä voin heti vetää nimen alle.

Nainen kertoi ex-puolison kysyneen heti allekirjoituksen jälkeen, vaikuttaako huoltajuudesta luopuminen elatusmaksuun. Nainen mukaan ex-puoliso ajatteli lapsestaan samalla tavoin kuin omaisuudestaan, että jos hänellä ei olisi käyttöoikeutta johonkin, niin hänen ei myöskään silloin pitäisi maksaa siitä.

Eräs haastattelemistani naisista kertoi joutuneensa lastenvalvojalla tilanteeseen, jossa viranomainen asettui naisen mielestä toisen vanhemman puolelle lapsen edun vastaisella tavalla.

Hän ei esimerkiksi halunnut maksaa elatusmaksuja hän lastenvalvojalla kirkkain silmin vaati, et mun pitää toimittaa kaikki meidän kuitit, mihin mä käytän rahaa, hänelle ja hän siitä lasketetaan sitten se lapsen osuus ja hän maksaa siitä puolet. Lastenvalvojahan oli niin hänen pauloissa, että hän oikeasti mietti sitä vaihtoehtona. Tää oli siis niin tolkuton tämä alkutilanne siellä lastenvalvojalla muutenkin, että kun me oltiin lähdetty lapsen kanssa turvakotiin ja sitten tapamissopimusta yritettiin siellä tehdä, niin se lastenvalvoja kielsi alle vuoden ikäiseltä lapselta, että mä en saa imettää häntä, koska isä joutuu eriarvoiseen asemaan. Ja lastenvalvoja on se joka on siellä edustamassa sitä lasta. Myös lastenvalvoja päätti, että isä ei maksa kolmeen ensimmäiseen kuukauteen elatusmaksuja eron jälkeen, koska hänellä on taloudellisesti tiukkaa kun hänellä oli se ero. Ja mulla oli ihan se sama ero.

Nainen kertoi joutuneensa lähtemään yhteisestä kodista tyhjin käsin turvakotiin lapsi mukanaan, eikä ollut saanut ottaa mukaansa edes lapsen vaatteita. Naisen mukaan ex-puoliso oli manipuloinut jopa virkavallan edustajan puolelleen. Nainen koki lastenvalvojan asettuneen väkivaltaisen ex-puolison puolelle, eikä tilanteessa naisen mielestä huomioitu eroprosessin lähteneen liikkeelle turvakotiin hakeutumisesta.

4.5 Raha-alistaminen

Käytän käsitettä raha-alistaminen kuvaamaan aineistosta nousevaa monitahoista vallankäyttöä, jota taloudellisen väkivallan tekijä kohdisti haastattelemiini naisiin. Raha-alistaminen vaikutti naisten elämään rajoittavana ja estävänä tekijänä, aiheuttaen esimerkiksi pelkoa tai häpeää. Raha-alistaminen muistuttaa pakottavan kontrollin (Stark 2012, 202–207) kaltaista toimintaa, jossa sen tekijällä on pyrkimys ottaa valtaansa toinen osapuoli erilaisten väkivaltainen ja väkivallattomien toimien avulla.

Tutkielmani aineistossa häpeä mainittiin kaksikymmentä kertaa. Naiset kertoivat hävonneensä taloudellisen väkivallan keskellä avun hakemista ja tilanteen paljastumista. Tarinoista tuli ilmi, että naiset kokivat häpeää ollessaan taloudellisen väkivallan kohteena, mutta myös vielä taloudellisen väkivallan päätyttyä. Häpeä saattoi kohdistua taloudellisiin vaikeuksiin, joihin taloudellinen väkivalta oli haastateltavan asettanut.

Ei, ei kukaan tiennyt sitä, että mikä se todellisuus on ja miten pahasti mä seison velkasuossa. En mä varmaan edes eron jälkeen kertonut kenellekään, että mulla oikeasti jää rahaa käteen joku viisikymppiä kuukaudessa, millä mä ostan lapselle ja mulle ruoat. Se oli jotenkin semmoinen, kai se häpeä oli siinä sitten niin suuri.

Edellä esitetystä käy ilmi, että ex-puolison lainat jäivät naisen maksettavaksi vielä eron jälkeenkin, mikä rajoitti naisen ja hänen perheensä elämää siten, että perhe eli köyhyysrajan alapuolella. Nainen kertoi, ettei ollut kertonut kenellekään velkojensa määrää, ja kuvasi olevansa velkasuossa. Viittaamalla suossa olemiseen nainen kuvasi epätoivoiselta tuntuva tilannetta, josta hän ei omin voimin pääse pois. Suo-vertauksella naisen kokemuksesta välittyvä kuva olotilasta, josta pyristeleminen pois vain pahentaisi hänen tilannettaan tai suossa ryömiminen veisi hänet vain johonkin toiseen kohtaan suota.

Häpeä vaikuttaa kokijansa minäkuvaan. Laihiala (2018, 34–35) esittää häpeän kokemuksen kumpuavan siitä, ettei yksilö ole voinut elää omien tavoitteidensa tai arvojensa mukaan. Yksi haastattelemani naisista kertoi kuuluneensa uskonnolliseen yhteisöön, jossa avioeroa ei lähtökohtaisesti hyväksytty. Naisen mukaan hän oli lapsuudenperheensä ainoa eronnut.

Miksi mulle on sattunut tällöinen kumppani kohdalle, joka on käyttänyt mua taloudellisesti hyväksi ja on ollut muillakin tavoilla väkivaltainen. Oonko mä jotenkin huonompi, kun ne muut?

Pohtimalla, oliko hän huonompi kuin muut, nainen etsi puolison käytökselle syitä itsestään ja asetti ympärillä olevien perheenjäsentensä tavan elää malliksi myös itselleen. Naisen kokemuksista nousi esille, että häpeän tunteeseen liittyy toive hyväksytyksi tulemisesta ja halusta olla samanlainen kuin muut (Viljamaa 2018, 15). Hyväksynnän saaminen omalta yhteisöltä on merkittävä hyvinvointia lisäävä tekijä (Törrönen 2016, 53).

Useamman naisen tarinasta nousi esille kokemus, jonka mukaan avun hakeminen aiheutti häpeän tunnetta. Häpeän tunne naisten kertomuksissa ilmeni suuttumuksena itseä kohtaan ja ajatuksena, että itsenäinen pärjääminen olisi tavoiteltava asia.

Semmoinen epätoivoinen fiilis, että enkö mä pääse tästä ikinä tästä tilanteesta eteenpäin. Ja toisaalta ihan valtava häpeä, mitä mä kannan edelleenkin. Häpeä siitä, että on ollut niin sinisilmäinen sille sopimukselle. [...] Mä oon aina ollut aika huono tunnistaa vihaa. Ja semmoinen se kiltin tytön leima on niin vahva. Joo, kiltti tyttö ei koe vihaa eikä surua.

Edellä eräs haastateltava kertoo olleensa sinisilmäinen ja hyväuskoinen ja pohtii sen johtuvan siitä, että on aina ollut kiltti tyttö. Tarinasta nousee esille kokemus siitä, millainen kiltin tytön pitäisi olla. Nainen kertoo tietävänsä, etteivät kiltit tytöt saa kokea vihaa tai surua, ja kääntää näin kokemansa vihan häpeäksi ja suuntaa sen itseensä.

Useampi naisista kertoi olleensa suhteen alussa niin nuori, ettei osannut pitää puoliaan. Puolisot näyttäytyivät vanhempina tai muuten johtavammassa roolissa olevana.

Kun mä tän mun ex-mieheni sitten tapasin niin hyvin nopeasti siinä tuli semmoinen, hän otti semmoisen tietynlaisen johtoasemaan siinä meidän suhteessa ja mä en osannut siihen reagoida. Mä oon luonteeltani todella sopeutuvainen ja pyrin miellyttämään. Niin hän siis hyvin nopeasti painosti mut sitten muuttamaan kanssaan yhteen, että mä muutin suoraan lapsuudenkodista sitten kesken abivuoden.

Hän on halunnut hallita myös minua siinä ja alistaa minut hänen tahtoonsa se että minä olen siis semmoinen niin kuin hän haluaa mun olevan ja että meidän elämä näyttäis ulospäin tietynlaiselta.

Naisten tarinoista nousi esille heidän olleen alisteisessa asemassa suhteessa puolisoonsa. Edellisessä esimerkissä nainen kertoo olleensa sopeutuvainen ja pyrkinyt aina miellyttämään. Kertomuksesta näyttäytyy naisten kokema painostus suhteen etenemiseen. Naisen mainitsema muutto suoraan lapsuudenkodista kesken abivuoden korostaa naisen ikää suhteessa puolisoon. Tulkitsemme naisen olleen taloudellisesti alisteisessa asemassa puolisoon verrattuna, koska hän ei opiskelijana vielä ehtinyt olla palkkatyössä kuten puolisonsa. Jälkimmäisessä tarinassa näyttäytyy, että puoliso alisti naista muuttumaan tahtonsa mukaan. Puolison tahto toteutui myös siinä, millaista esimerkkiä elämästä näytettiin ulkopuolisille. Tulkitsemme naisen kertoman siten, että puolisolle oli tärkeää, että perheen taloudellinen tilanne näytti ulospäin parempana kuin se todellisuudessa oli.

Pelko mainittiin aineistossa yksitoista kertaa. Pelko näyttäytyi naisten kertomuksissa samantyyppisenä esteenä avun hakemiselle kuin häpeä. Taloudellisen väkivallan toteuttajat alistivat naisia valtansa alle eri tavoin. Osa naisista käytti sanaa manipulointi tai aivopesu, joissakin kokemuksissa valtaa käytettiin lasten kautta. Pelko saattoi kohdistua esimerkiksi siihen, että ex-puoliso vaatisi yhteisen lapsen huoltajuutta itselleen.

No se [on ollut vaikeinta], että vaikka olisi nähnyt, että ne ei me oikein, mutta kun toinen puhuu mustan valkoiseksi ja mä rupean siitä kyseenalaistamaan, niin sitten hän saa sen puhuttua täysin mun viaksi ja lopultahan sitä alkaa itse uskomaan, että mä oon varmaan jotenkin hullu ja toi toinen on oikeasti tosi kiltti kun se sietää mua. Ja just se, että uskoin siihen, että mä en ikinä pärjäisi taloudellisesti omillaan, koska hänellä on niin hyvät tulot ja hän tukee mua. Ja siis mä pärjään niin paljon paremmin kuin mä en oo siellä. [...] Oikeasti olen pelännyt, että se vie tuon lapsen tai tekee jotain muuta.

Edellä haastateltu nainen kuvaa, miten ex-puoliso uskotteli hänelle, ettei nainen pärjäisi taloudellisesti yksin. Tarinassa näyttäytyi naisen kokema pelko avun pyytämisen seurauksista. Nainen ei halunnut pyytää apua, koska pelkäsi avunpyynnön kääntyvän häntä itseään vastaan. Naisen tarinasta välittyi pelko siitä, että ex-puoliso saisi itselleen sekä lapsen että naisen koko omaisuuden.

Aineistosta nousivat esille naisten kokemukset rahaan liittyvästä alistamisesta, puolison naiseen kohdistamasta uhkailusta tai fyysisestä väkivallasta. Naisten kokema pelko saattoi olla myös pelkoa koetusta väkivallasta tai väkivallan uhasta. Väkivalta ei ollut läsnä jokapäiväisessä arjessa. Eräs haastattelemani nainen kertoi väkivaltajaksoista, joiden jälkeen puoliso lupasi muuttua ja pyysi käytöstään anteeksi. Naisen mukaan pariskunta kävi parisuhdeterapiassa, jonka edellytyksenä oli fyysinen väkivallattomuus. Nainen kertoi, että oppi itsekin valehtelemaan terapeutille, ettei väkivaltaa ollut, kunnes tilanne kriisiytyi ja perheen lapsi joutui mukaan väkivaltatilanteeseen.

Oon istunut meidän yhden asunnon kylpyhuoneessa lapsen kanssa. Meillä oli silloin vaan yksi lapsi. Ja laittanut oven lukkoon ja tiennyt että puoliso on siellä oven takana keittiöveitsen kanssa. Ja sitten, ehkä joku kuukausi, kaksi, ennen kuin lähdin siitä suhteesta niin yksi päivä mä löysin meidän sängystä hänen puolelta, patjan tai tyynyn alta, en nyt muista kummassa se oli, niin yhden keittiöveitsen.

Nainen kertoi lähteneensä kaksi kertaa parisuhteen aikana yhteisestä kodista turvakotiin, ja lopulta hän muutti lasten kanssa toiseen kaupunkiin. Naisen mukaan suhteesta lähteminen oli vaikeaa, koska väkivalta tuli suhteeseen pikkuhiljaa ja parisuhteessa oli myös paljon hyviä asioita. Tulkitsen naisen säikähtäneen löytäessään sängystä veitsen ja hänen huomaneensa, että puoliso saattaisi satuttaa joko häntä tai lasta. Lapseen kohdistuva uhka ja lapsen läsnäolo väkivaltatilanteessa toimivat naiselle herätyksenä ja hän päätti lähteä väkivaltaisesta parisuhteesta.

Eräs nainen kertoi lukeneensa parisuhteen loppumisen jälkeen perhesurmista kertovaa uutista, jossa järkyttynyt lähipiiri kertoi, ettei ikinä olisi uskonut perheessä tapahtuvan tällaista.

Eron jälkeen mä löysin jonkun artikkelin perhesurmista, jossa kaikki oli, että se on täydellinen perhe ulospäin, että mitä siellä tapahtu? Mä nään tuonne kodin sisään ihan täysin että mitä siellä tapahtu. Se alkoi tuollaisesta pienestä ja se paheni ja paheni. Kumppani vaan esitti ja tervehti naapureita tai käveli kotiin veloissa, mutta kukaan ei nähny sitä päällepäin. Mä pystyin ihan täysin samaistumaan siihen, että tähän varmaan ois pahentunut.

Nainen kertoi tietävänsä tarkkaan, mitä kodin seinien takana tapahtui, koska kulissit myös hänen perheensä täydellisestä elämästä olivat niin vahvat. Naisen mukaan tämä havahdutti hänet, koska hän tunnisti väkivallan raaistumisen myös omassa aikaisemmassa

parisuhteessaan. Nainen pohtii, että pahimmillaan myös hänen perheensä olisi voinut kokea saman, jos hän olisi jäänyt parisuhteeseen.

5 Pohdintaa

Tutkielmani tarkoitus oli tarkastella naisten kokemuksia taloudellisesta väkivallasta. Minua kiinnosti millaisia muotoja taloudellinen väkivalta saa naisten kokemuksissa. Sosiaalisesta mediasta löydetty haastateltavat antoivat ilmiöstä moniulotteisemman kuvan kuin esimerkiksi jonkin yhteisön kautta löydetty haastateltavat olisivat mahdollisesti antaneet. Naisten erilaiset elämäkokemukset ja elämäntilanteet toivat aineistoon heterogeenisyyttä, vaikkakin heidän tarinoissaan oli myös paljon samankaltaisuuksia.

5.1 Tulosten yhteenveto

Muodostin tutkielmassa käytetyt taloudellisen väkivallan pääluokat varsin nopeasti keräämäni haastatteluaineiston perusteella. Rahasalailu, rahapakottaminen, rahansaannin estäminen tai vaikeuttaminen, rahavastuun välttely sekä raha-alistaminen ovat teemoja, joiden sisältö tunnistetaan myös aikaisemmassa taloudellisen väkivallan tutkimuksessa (esim. Kaittila 2017; Kaittila & Nyqvist 2014; Nikupeteri & Laitinen 2013).

Taloudellisen väkivallan kokemuksiin liittyvä rahaan liittyvä salailu ja valehtelu näyttäytyivät naisten kokemuksissa luottamusta rikkovana toimintana ja aiheuttivat epävarmuutta tulevaisuuden suunnittelussa. Aineistosta nousivat esille naisten kokemukset tilanteista, joissa he joutuivat käyttämään rahaa toisin kuin olivat alun perin suunnitelleet, esimerkiksi maksakseen puolison maksamatta jääneitä laskuja tai velkoja. Rahasalailun syynä oli esimerkiksi puolison riippuvuus (ks. Pirskanen & Järvinen-Tassopoulos 2021) tai rikollinen toiminta.

Rahapakottamisen seuraukset näyttäytyivät naisten kertomuksissa pitkäkestoisina, jopa ylisukupolvisina kokemuksina. Rahapakottamiseen liittyvällä vastentahtoisella toiminnalla, kuten pikavippien ottamisella tai rahan lainaamisella, oli suora vaikutus naisten elämänlaadun heikentymiseen. Rahapakottamisesta seurasi esimerkiksi velkaantumista, pitkäkestoisia taloudellisia haasteita, psyykkistä huonovointisuutta sekä näköalattomuutta tulevaisuuden suunnittelussa.

Työssäkäynnin ja opiskelun estäminen tai vaikeuttaminen kuvastui aineistossa epätasa-arvoisen parisuhteen kautta. Molemmilla parisuhteen osapuolilla ei ollut naisten kertomuksissa yhtäläisiä mahdollisuuksia toteuttaa urasuunnitelmia tai opiskeluhaaveita. Puolisoiden väliset tulotasot näyttäytyivät suurina, eikä perheissä toteutunut suomalaisen sosiaaliturvajärjestelmän ajatus perheenjäsenten yhteisestä rahataloudesta.

Rahavastuun välttely ilmeni aineistossa esimerkiksi taloudellisen vastuun epätasa-arvoisena jakautumisena puolisoitten kesken tai haasteina elatusmaksujen sopimisessa. Naisten kertomuksista välittyi pelko siitä, että ex-puolisot saattaisivat kostaa naisille yhteisten lasten kautta. Tulkintani mukaan naiset mieluummin tyytyivät epäedulliseen elatussopimukseen kuin alkoivat vaatia tasapuolisempaa sopimusta.

Haastattelemini naisten kokemuksista nousi esille kaksi vallan muotoa. Raha-alistamiseen liittyvissä kokemuksissa näyttäytyivät sekä suostutteleva että oikaiseva vallankäyttö. (Esim. Notko 2011, Foucault 1980, Scott 2001.) Suostuttelevaa vallankäyttöä tuli ilmi erityisesti kokemuksissa, joissa parisuhteen toinen osapuoli oli vanhempi tai selkeästi parempituloinen. Oikaisevaa valtaa tulkitsin näkyvän parisuhteissa, joihin liittyi fyysistä tai psyykkistä väkivaltaa tai sen uhkaa. Raha-alistamista naiset kuvasivat pakottavan kontrollin (ks. Stark 2012) kaltaisena toimintana, estämisenä ja mahdollisuuksien rajaamisena (ks. (Bildjuschkin ym. 2020).

Useamman naisen kokemuksissa fyysinen tai henkinen väkivalta tai sen uhka oli läsnä arjessa. Naisten kertomuksissa näyttäytyi väkivallan kierteisyys. Heidän kokemuksistaan erotui toisaalta tavallinen arki, mutta myös taustalla oleva väkivallalla uhkailu ja väkivallan kohteeksi joutumisen pelko. Taloudellinen väkivalta ei aina loppunut siihen, kun naiset olivat katkaisseet suhteen taloudellisen väkivallan tekijään. Pitkään suhteen jälkeenkin jatkuneet seuraukset olivat esimerkiksi taloudellisia haasteita velkojen muodossa, mielenterveyteen ja itsetuntoon liittyviä pulmia tai yhteisten lasten kautta vaikuttamaan pyrkimistä. (Esim. Postmus ym. 2012; Voth Schrag ym. 2018.)

Haastattelemini naisten kokemusten mukaan läheiset ihmiset eivät juuri puuttuneet taloudelliseen väkivaltaan tai puuttuminen saattoi tarkoittaa taloudellisen väkivallan tekijän puolelle asettumista. Myös ammattilaisten antama apu taloudelliseen väkivaltaan jäi ohueksi,

ellei ollut mahdollista osoittaa, että tilanteessa oli selkeästi tapahtunut rikos (ks. Ruuskanen 2023).

Aikaisempaa tutkimusta taloudellisesta väkivallasta on tehty lähinnä jo valmiiksi sosiaali-
huollon piirissä olevien naisten kokemuksista (esim. Branigan 2004; Notko 2011). Haastat-
telemistani naisista vain yksi kertoi, että hänellä ja perheen lapsilla oli sosiaalihuollon asi-
akkuus. Useampi nainen kertoi saaneensa apua esimerkiksi terveydenhuollosta tai kolman-
nen sektorin palveluista. Aineistostani välittyi taloudellisen väkivallan monimuotoisuus: se
on moniulotteista toimintaa, jonka tarkoituksena on alistaa toinen osapuoli. Taloudellinen
väkivalta näyttäytyi haastattelemini naisten tarinoissa vallan käyttönä (ks. Scott 2001) ra-
han kautta (ks. Kaittila 2017, 12). Vallan kohteeksi joutuminen aiheutti naisissa häpeää ja
pelkoa (esim. Pösö 2009; Kaittila 2017). Useamman naisen tarinassa nämä myös mainittiin
avun hakemisen esteiksi.

Miksi et vain lähde pois, on kysymys, jonka varmasti moni jollakin tavalla väkivaltaisessa
suhteessa oleva on joutunut kuulemaan. Aineistoni perusteella useamman naisen vastaus ky-
symykseen olisi, että taloudellinen väkivalta ei ole asia, joka alkaa heti toiseen osapuoleen
tutustuttua tai taloudellinen väkivalta ei välttämättä läpäise koko ihmissuhdetta. Haastatte-
lujen perusteella näyttää siltä, että naiset tunnistivat taloudellisen väkivallan ja sen haitalli-
suuden vasta tilanteissa, joihin liittyi muita väkivallan muotoja (ks. Korkeela-Leppälä 2001).

5.2 Oma tutkimusprosessi

Tutkielman tekoprosessi on ollut pitkä ja mielenkiintoinen. Sain kerättyä monipuolisen ja
laajan aineiston, josta olen kiitollinen haastatteluun osallistuneille naisille. Jos aloittaisin tut-
kielman tekoa uudelleen saman aineiston pohjalta, valitsisin tutkimusotteeksi luultavasti nar-
ratiivisen lähestymistavan. Fenomenologis-hermeneuttinen tulkinta tuntui välillä haastavalta
ja ohjaajani mainitsi prosessin aikana useampaan kertaan, että tutkielmassani näkyi vahvasti
naisten puolella oleminen. Esiymmärrykseni kaikenlaisen väkivallan vahingollisuudesta oh-
jasi tutkielman suuntaa ainakin pääluokkien muodostamisessa ja haastattelemini naisten
kokemusten käsitteellistämisessä. Sukupuolten välinen vallan epätasapaino tulee ilmi ana-
lyysini teoreettisissa käsitteissä.

Koen onnistuneeni haastattelujen tekemisessä ja kontaktin luomisessa haastattelemiini naisiin. Vahvuutenani on ollut myös ollut aineistojen sisältöjen teemoittelu ja isompien kokonaisuuksien luominen. Huomasin pyöritteleväni aiheita päässäni vapaa-ajallakin ja kerran muistan rynnänneeni kesken suihkun kirjoittamaan jotakin mieleen pälkähtänyttä käsitettä muistiin. Muodostamani taloudellisen väkivallan ilmentymistä kuvaavat käsitteet ovat mielestäni käyttökelpoisia myöhemmässä väkivaltatutkimuksessa. Moneen otteeseen tuskailin, että tutkijantaitoni eivät ole niin harjaantuneet kuin mitä aineiston sisältö mahdollistaisi. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi antoi paljon vapauksia rajauksen ja analyysin suhteen. Aineiston tulkitseminen tuntui haastavalta, koska pelkäsin tekeväni vääriä tulkintoja ja tuottavani aineistosta sisältöä, joka ei olisi naisten kokemusten mukaista. Koska vahvuuteni ja aikaisempi kokemukseni ovat enemmän käytännön sosiaalityössä kuin tutkimuksen saralla, huomaan teoreettisten valintojen ja tutkimusmenetelmien käyttöön ottamisen olleen hankalia.

Aineiston monipuolisuuden huomioiden tutkielman rajaaminen on ollut haastavaa. On ollut vaikeaa jättää työn ulkopuolelle joitakin teemoja, jotka olisivat olleet mielenkiintoisia, mutta eivät varsinaisesti vastanneet tutkimuskysymykseen. Yhden haastattelemanin naisen tarina taloudellisesta väkivallasta alkoi hänen lapsuudestaan. Perheen isä joutui 1990-luvun lama-aikana taloudellisiin ongelmiin riskialttiiden työkuvioidensa vuoksi ja se vaikutti koko perheen taloudelliseen tilanteeseen sekä perheen tulevaisuuteen. Naisen kertoman mukaan taloudellinen ahdinko sai aikaan isän päihdeongelman ja lopulta tämän kuoleman, ja laman aikana perheen lapset joutuivat monenlaisiin tilanteisiin, joita kenenkään lapsen ei pitäisi joutua kokemaan. Koska taloudellinen väkivalta on varsin tuore tutkimuksen aihe ja tutkimuskohteina ovat olleet lähinnä naiset ja miehet, lasten kokemukset ovat jääneet toistaiseksi vähälle huomiolle. Taloudellista väkivaltaa kokeneiden lasten kokemukset ovat aihe, jota olisi todella tärkeä tutkia ja saada näin lisätietoa sen vaikutuksista lapsen kasvuun ja kehitykseen sekä aikuisuuteen ja myöhempisiin elämänvaiheisiin.

Alkuvaiheessa prosessia jaksoin pitää gradupäiväkirjaa. Sieltä löysin hajanaisia ajatuksia taloudellisesta väkivallasta ilmiönä ja tuskailua siitä, etten löytänyt aineistoa, joka olisi tuntunut tarpeeksi innostavalta. Olin kirjoittanut näin:

Pohdin taloudellisen väkivallan taustalla olevia ilmiöitä ja päädyin siihen, että taloudellinen väkivalta mahdollistuu rakkauden piirissä.

Tämä näyttää tutkielmani mukaan pitävän paikkaansa. Haastattelemani naiset olivat kokeneet taloudellista väkivaltaa heille tärkeiden ja rakkaiden ihmisten tahoilta. Läheinen ihmissuhde muodosti valtasuhteen osapuolten välille ja tätä valtasuhdetta hyväksikäyttäen syntyi väkivallan kokemus.

Naisten haastattelut ja heidän tarinansa koskettivat minua syvästi ja ajattelen, että haluan naisena ja tulevana sosiaalityöntekijä antaa äänen heille, jotka ovat joutuneet taloudellisesti epäreilusti kohdelluiksi. Useampi nainen pysähtyi kesken haastattelun ja kysyi minulta, ikään kuin vahvistusta hakeakseen: Kuulostaako tämä sellaiselta, mitä etsit? Minusta tämä tuntuu taloudelliselta väkivallalta, onko se sitä? Naisten pohdinta kuvastaa mielestäni hyvin taloudellisen väkivallan epäselvää luonnetta ja sitä, että sen tunnistaminen omassa elämässä on vaikeaa.

Moni naisista kertoi halunneensa osallistua tutkimukseen, koska toivoi, että osallistumisesta olisi apua jollekin toiselle. Naisten pohtivat, että omista taloudellisen väkivallan kokemuksista kertominen lisäisi avoimuutta. Naiset toivoivat, että ilmiöstä tulisi tunnetumpi, jotta kenenkään ei tarvitsisi kokea häpeää, joka estäisi avun hakemista.

Haastattelujen perusteella jäin pohtimaan sosiaalityön puuttumista naisten kertomuksista. Haastatteluun osallistuneista naisista vain yksi kertoi hänen lapsillaan olleen lastensuojelun asiakkuus perheväkivallan vuoksi. Muiden naisten tarinoissa sosiaalityö, niin lasten kuin aikuistenkin, loisti poissaolollaan. Tämä vahvistaa sitä ennakoajatusta, joka minulla oli taloudellisen väkivallan tunnistamisen hankaluudesta myös ammattilaisten taholta.

Lähteet

- Attila, Henna & Keski-Petäjä Miina & Pietiläinen Marjut & Lipasti Laura & Saari Juhani & Haapakangas, Kimmo (2021) Sukupuolistunut väkivalta ja lähisuhdeväkivalta Suomessa 2021. Loppuraportti. Helsinki: Tilastokeskus. https://www.stat.fi/media/uploads/sukupuolistunut_vakivalta_temasivu/sukupuolistunut_v%C3%A4kivalta_ja_l%C3%A4hisuhdev%C3%A4kivalta_suomessa_2021_loppuraportti.pdf. Viitattu 12.5.2024.
- Avioliittolaki 13.6.1929/234.
- Bildjuschkin, Katriina & Ewalds, Helena & Hietamäki, Johanna & Kettunen, Hanna & Koi-vula, Tanja & Mäkelä, Jukka & Nipuli, Suvi & October, Martta & Peltonen, Joonas & Siukola, Reetta (2020) Väkivaltakäsitteiden sanasto. THL - työpaperi 1/2020. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-211-6>. Viitattu 9.10.2023.
- Branigan, Elizabeth (2004) His Money or Our Money? Financial Abuse of Women in Intimate Partner Relationships. *Journal of Criminal Justice* 44:31–36.
- Eskola, Jari (2018) Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat: Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Valli, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Jyväskylä: PS-kustannus, 209–231.
- Foucault, Michel (1980) *Power/Knowledge*. Brighton: Harvester Press.
- FRA (2014) European Union Agency for Fundamental Rights. Violence against women: An EU-wide survey. Retrieved from <https://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-euwidesurvey-main-results-report>. Viitattu 4.5.2024.
- Hannonen, Pirkko (2001) Vanhemmuus perheväkivaltaperheissä. Teoksessa Auli Ojuri (toim.) Hukasta kukkaan. Naisen tie väkivallasta selviytymiseen. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 29. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry, 69–91.
- Heikkilä, Matti (2002) Eettisiä ongelmia yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa. Teoksessa Sakari Karjalainen, Veikko Launis, Risto Pelkonen & Juhani Pietarinen (toim.) Tutkijan eettiset valinnat. Helsinki: Gaudeamus, 165–176.
- Heiskanen, Markku (2006) Katsaus muihin lähteisiin. Teoksessa Minna Piispa; Markku Heiskanen; Juha Kääriäinen & Reino Sirén (toim.) Naisiin kohdistunut väkivalta. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 225. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, 11–17.
- Helén, Ilpo (2010) Hyvinvointi, vapaus ja elämän politiikka. Foucault’lainen hallinnan analytiikka. Teoksessa Jani Kaisto & Miikka Pyykkönen (toim.) Hallintavalta. Sosiaalisen, politiikan ja talouden kysymyksiä. Helsinki: Gaudeamus, 27–48.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2022) Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino. E-kirja.
- Husso, Marita (2003) Parisuhdeväkivalta. Lyötyjen aika ja tila. Vastapaino: Tampere.
- Hyvärinen, Matti & Löyttyniemi, Varpu (2005) Kerronnallinen haastattelu. Teoksessa Johanna Ruusuvuori & Liisa Tiittula (toim.) 2005: Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Vastapaino: Tampere, 189–222.
- Hänninen, Sakari & Karjalainen, Jouko (1997) Johdanto. Teoksessa Sakari Hänninen & Jouko Karjalainen (toim.) Biovallan kysymyksiä. Kirjoituksia köyhyyden ja sosiaalisten uhkien halinnoimisesta. Helsinki: Gaudeamus, 7–27.
- Juhila, Kirsi (2006) Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. Vastapaino: Tampere.
- Kaittila, Anniina & Nyqvist, Leo (2014) Taloudellinen väkivalta parisuhteessa – kirjallisuuskatsaus. *Janus* 22(3), 262–278.

- Kaittila, Anniina (2017) Rahakonfliktit ja taloudellinen väkivalta parisuhteissa. Turun yliopisto, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Turun yliopiston julkaisuja C-434. Turku.
- Keskinen, Suvi (2005) Perheammattilaiset ja väkivaltatyön ristiriidat. *Acta Electronica Universitatis Tampereensis* 432. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Keski-Petäjä, Miina & Attila, Henna (2021) Sukupuolistuneen väkivallan ja lähisuhdeväkivallan kokemusten tilastoinnista. Teoksessa Henna Attila; Miina Keski-Petäjä; Marjut Pietiläinen; Laura Lipasti; Juhani Saari & Kimmo Haapakangas (toim.) Sukupuolistunut väkivalta ja lähisuhdeväkivalta Suomessa 2021. Loppuraportti. Helsinki: Tilastokeskus, 7–15.
- Kiiski, Jouko (2011) Suomalainen avioero 2000- luvun alussa Miksi avioliitto puretaan, miten ero koetaan ja miten siitä selviydytään? Publications of the University of Eastern Finland Dissertations in Education, Humanities, and Theology No 15. Joensuu: University of Eastern Finland.
- Kontula, Osmo (2013) Yhdessä vai erikseen? Tutkimus suomalaisten parisuhteiden vahvuuksista, ristiriidoista ja erojen syistä. *Perhebarometri 2013*. Väestötutkimuslaitos Katsauksia E 47. Helsinki: Väestöliitto.
- Korkeela-Leppälä, Tuula (2001) Selviytymisvaiheen työn käytännöt ja kokemukset. Teoksessa Auli Ojuri (toim.) Hukasta kukkaan. Naisen tie väkivallasta selviytymiseen. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 29. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry, 25–51.
- Kuula, Arja & Tiitinen, Sanni (2010) Eettiset kysymykset ja haastattelujen jatkokäyttö. Teoksessa Johanna Ruusuvuori, Pirjo Nikander & Matti Hyvärinen (toim.) Haastattelun analyysi. Jyväskylä: Vastapaino, 446–459.
- Kuula, Arja (2011) Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. 2. painos. Vastapaino: Tampere.
- Laihiala, Tuomo (2018) Kokemuksia ja käsityksiä leipäjonoista: Huono-osaisuus, häpeä ja ansaitsevuus. Publications of the University of Eastern Finland Dissertations in Social Sciences and Business Studies No 163. Kuopio: University of Eastern Finland.
- Laine, Timo (2018) Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Raine, Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 29–50.
- Laki toimeentulotuesta 30.12.1997/1412.
- Laki yleisestä asumistuesta 14.11.2014/938.
- Layder Derek (2004) *Emotion in Social Life. The Lost Heart of Society*. London, Thousand Oaks and New Delhi: Sage.
- Luomanen, Jari & Nikander, Pirjo (2017) Haavoittuvat haastateltavat? Teoksessa Matti Hyvärinen, Pirjo Nikander & Johanna Ruusuvuori (toim.): Tutkimushaastattelun käsikirja. Vastapaino: Tampere, 287–296.
- Meltzer, Howard & Doos, Lucy & Vostanis, Panos & Ford, Tamsin & Goodman, Robert (2009) The mental health of Children who witness domestic violence. *Child & Family Social Work*, 14(4), 491–501. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1365-2206.2009.00633.x> Luettu 2.2.2024.
- Meyer, Silke (2010) Seeking Help to Protect the Children? The Influence of Children on Women's Decisions to Seek Help When Experiencing Intimate Partner Violence. *Journal of Family Violence* 25 (8), 713–725.
- Nikupeteri, Anna & Laitinen, Merja (2013) Vaino naiseen kohdistuvana eron jälkeisenä väkivaltana. *Naistutkimus-Kvinnoforskning* 26(2), 29–43.
- Notko, Marianne (2011) Väkivalta, vallankäyttö ja vahingoittuminen naisten perhesuhteissa. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 406. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

- Nousiainen, Kevät & Pentikäinen, Merja (2017) Naisiin kohdistuva väkivalta ihmisoikeuskysymyksenä. Teoksessa Johanna Niemi, Heini Kainulainen & Päivi Honkatukia (toim.) Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Tampere: Vastapaino, 51–67.
- Nyqvist, Leo (2001) Väkivaltainen parisuhde, asiakkuus ja muutos: Prosessinarviointi parisuhdeväkivallasta ja turvakotien selviytymistä tukevasta asiakastyöstä. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.
- Nyqvist, Leo (2004) Sukupuoli parisuhdeväkivallan ammatillisessa kohtaamisessa. Teoksessa: Marjo Kuronen, Riitta Granfelt, Leo Nyqvist & Päivi Petrelius (toim.): Sukupuoli ja sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 3. Jyväskylä: PS-Kustannus, 101–130.
- Olofsson, Niclas & Lindqvist, Kent Gådin & Gillander Katja & Bråbäck, Lennart & Danielsson, Ingela (2011) Physical and psychological symptoms and learning difficulties in children of women exposed and nonexposed to violence: a population-based study. *International Journal of Public Health*, 56(1), 89–96.
- Palokari, Sirpa (2009) Väkivalta ei ole elämäntyyliä. Teoksessa Hannele Törrönen (toim.) Vaiettu naiseus. Ajatuksia naisen väkivallan tunnistamisesta, nimeämisestä ja hoitamisesta. Ensi- ja turvakotien liiton raportti 10. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry, 63–73.
- Perttula, Juha (2005) Kokemus ja kokemuksen tutkimus: Fenomenologisen erityistieteen tietenteoria. Teoksessa Juha Perttula & Timo Latomaa (toim.) Kokemuksen tutkimus. Merkitys- Tulkinta – Ymmärtäminen. Helsinki: Dialogia, 115–162.
- Piispa, Minna & Heiskanen, Markku (2017) Sukupuoli ja väkivalta tilastoissa. Miksi tarvitaan tietoa väkivallan yleisyydestä? Teoksessa Johanna Niemi; Heini Kainulainen & Päivi Honkatukia (toim.) Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Helsinki: Vastapaino, 68–86.
- Piispa, Minna (2006) Parisuhdeväkivalta. Teoksessa Minna Piispa; Markku Heiskanen; Juha Kääriäinen & Reino Sirén (toim.) Naisiin kohdistunut väkivalta. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 225. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, 41–81.
- Pirskanen, Henna & Järvinen-Tassopoulos, Johanna (2021) Rahapeli- ja päihdeongelmat perhesuhteissa. Teoksessa Johanna Järvinen-Tassopoulos & Henna Pirskanen (toim.) Riippuvuus perheessä. Helsinki: Gaudeamus, 13–28.
- Pirskanen, Henna (2011) Alkoholi, isyys ja valta. Ongelmajuovat isät miesten elämäntarinoissa. Helsinki: Väestöliitto.
- Pohjola, Anneli (2003) Tutkijan eettiset sitoumukset. Teoksessa Anneli Pohjola (toim.) Eettisesti kestävä sosiaalityötutkimus. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja C. Työpapereita 47. Rovaniemi: Lapin yliopisto, 53–67.
- Pollari, Tiina (2022) Raha ja rakkaus. Taloudellinen väkivalta parisuhteessa. Helsinki: Minerva.
- Postmus, Judy L. & Plummer, Sara-Beth & McMahon, Sarah & Murshid, Shaanta N. & Kim, Mi Sung (2012) Understanding Economic Abuse in the Lives of Survivors. *Journal of Interpersonal Violence* 27 (3), 411–430.
- Powell, Jason L. (2013) Michel Foucault. Teoksessa Gray, Mel & Webb, Stephen A (eds.) *Social Work Theories and Methods*. London: SAGE Publications Ltd, 46–62.
- Puusa, Anu & Juuti, Pauli (2020) Johdanto. Teoksessa Anu Puusa & Pauli Juuti (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. E-kirja. Viitattu 21.4.2024.
- Pösö, Tarja (2009) Sosiaaliset ongelmat ja hyvän olon tunne. Teoksessa: Merja Laitinen ja Anneli Pohjola (toim.) Tabujen Kahleet. Tampere: Vastapaino, 153–163.
- Raijas, Anu & Sailio, Marjaana (2012) Arjen ristiriitoja pikkulapsiperheissä. *Janus*, 20(4), 316–333.

- Raijas, Anu & Wilska, Terhi-Anna (2007) Huolenpitoa ja jakamista - rahan ja ajan jakautuminen suomalaisissa lapsiperheissä. Työselosteita ja esitelmää 104/2007. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus.
- Rauhala, Pirkko-Liisa & Virokannas, Elina (2011) Sosiaalityön tutkimuksen etiikka, opettaminen ja tietoarvo. Teoksessa Aini Pehkonen & Marja Väänänen-Fomin (toim.): Sosiaalityön arvot ja etiikka. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Rikoslaki 19.12.1889/39.
- Ronkainen Suvi (2002) Väkivallan valta. Teoksessa Satu Apo, Anu Koivunen, Leena-Maija Rossi & Kirsi Saarikangas (toim.) Itkua ikä kaikki? Kirjoituksia naisesta, vallasta ja väkivallasta. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden seura, 207–220.
- Ronkainen, Suvi (2017) Mitä väkivallalta on? Teoksessa Johanna Niemi, Heini Kainulainen & Päivi Honkatukia (toim.) Sukupuolistunut väkivallalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Tampere: Vastapaino, 19–35.
- Rosenthal, Gabriele (2004) Biographical research. In C. Seale, G. Gobo, J. F. Gubrium, & D. Silverman (Eds.), *Qualitative research practice* (pp. 48-64). London: Sage. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-56725>. Viitattu 5.12.2023
- Ruuskanen, Elina (2023) Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelman 2020–2023 loppuraportti. Oikeusministeriö. Helsinki. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164769/OM_2023_9_ML.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu 18.4.2024.
- Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (2010) Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa Johanna Ruusuvuori & Matti Hyvärinen (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, 9–35.
- Salo, Ulla-Maija (2015) Simsalabim, sisällönanalyysi ja koodaamisen haasteet. https://tuhat.helsinki.fi/ws/portalfiles/portal/96911138/salo_simsalabim_umpikujasta_oivalukseen_sivut_166_190.pdf. Viitattu 7.3.2024.
- Scott, John (2001) *Power*. Cornwall: Polity.
- Sharp-Jeffs, Nicole (2015) *Money matters*. <https://repository.londonmet.ac.uk/1481/1/Money-Matters.pdf>. Viitattu 7.3.2024.
- Sosiaali- ja terveysministeriö (2024) Suomi on sukupuolten tasa-arvon edelläkävijä. <https://stm.fi/suomi-on-sukupuolten-tasa-arvon-edellakavija>. Viitattu 5.3.2024.
- Stark, Evan (2012) Looking Beyond Domestic Violence: Policing Coercive Control. *Journal of Police Crisis Negotiations* 12(2), 199–217.
- Sisäasiainministeriö (2012) Selvitys perhe- ja lapsensurmien taustoista vuosilta 2003–2012. Julkaisut 35. Helsinki: Sisäasiainministeriö.
- Suomen virallinen tilasto (2022) Rikos- ja pakkokeinotilasto. <https://stat.fi/tilasto/rpk>. Viitattu 9.5.2024.
- Talentia (2022) Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. Helsinki: Talentia. <https://talentia.lukusali.fi/#/reader/a6cd4fa0-38d8-11ed-90c9-00155d64030a>. Viitattu 28.3.2023.
- Taloudellinen väkivalta 2023. Hankkeen internetsivu. <https://taloudellinenvakivalta.fi>. Viitattu 9.8.2023.
- Terveystieteiden tutkimuskeskus (2022) Väkivallan monet kasvot. <https://thl.fi/fi/web/vakivalta/vakivallan-muodot>. Viitattu 12.10.2022.
- Tiittula, Liisa & Ruusuvuori, Johanna (2005) Johdanto. Teoksessa Johanna Ruusuvuori & Liisa Tiittula (toim.): Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Vastapaino. Tampere, 9–21.
- Sutela, Hanna (2023) Viime vuosien työllisyyskasvu on ollut naisten sekä nuorten ja ikään-tyvien miesten varassa. <https://www.stat.fi/tietotrendit/blogit/2023/viime-vuosien>

- työllisyyskasvu-on-ollut-naisten-seka-nuorten-ja-ikaantuvien-miesten-varassa. Tilastokeskus: Helsinki. Viitattu 5.3.2024.
- Tuomi, Jouni & Sarajarvi, Anneli (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi. Helsinki.
- Törrönen, Maritta (2016) Vastavuoroisuuden yhteisöllinen luonne. Teoksessa Maritta Törrönen, Kaija Hänninen, Päivi Jouttimäki, Tiina Lehto-Lundén, Petra Salovaara & Minna Veistilä (toim.) Vastavuoroinen sosiaalityö. Gaudeamus: Helsinki, 39–56.
- Viljamaa, Janne (2018) Hirveä häpeä. Suomalainen häpeä ja kuinka siitä pääsee eroon. Atena: Jyväskylä.
- Vilka, Hanna (2021) Tutki ja kehitä. Ps-Kustannus: Jyväskylä.
- Voth Schrag, Rachel J. & Ravi, Kristen E. & Robinson, Sarah R. (2020) The Role of Social Support in the Link Between Economic Abuse and Economic Hardship. J Fam Viol 35, 85–93. <https://doi.org/10.1007/s10896-018-0019-8>. Viitattu 20.4.2024.
- World Happiness Report (2024) <https://worldhappiness.report/news/world-happiness-report-2024-most-comprehensive-picture-yet-of-happiness-across-generations/> Viitattu 20.4.2024.

Liite 1 Osallistumiskutsu

Facebook-ryhmissä julkaistu ilmoitus

Oletko kokenut taloudellista väkivaltaa? Haluaisitko osallistua tutkimukseen, jonka tarkoitus on lisätä tietoa taloudellisen väkivallan muodoista ja vaikutuksista?

Taloudellisen väkivallan muotoja ovat esim. taloudellinen hyväksikäyttö, rahaan liittyvä kontrollointi, työssäkäynnin tai opiskelun häiriköinti tai eron jälkeinen taloudellinen vaino. Taloudellinen vaino voi olla myös velan ottamiseen pakottamista, elatusmaksujen maksamisesta kieltäytymistä tai toisen omaisuuden luvatta käyttämistä. Taloudellisen väkivallan tarkoitus on esimerkiksi hyväksikäyttää, alistaa tai kontrolloida. Taloudellista väkivaltaa on myös netissä tapahtuvat niin sanotut romanssihuijaukset.

Olen sosiaalityön maisteriopiskelija ja teen Pro gradu-tutkimusta Lapin yliopistossa. Gradussani tutkin taloudellisen väkivallan eri muotoja, niiden vaikutuksia sen kokijoiden elämään ja taloudellisen väkivallan seurauksia.

Gradun ohjaajana toimii professori Elina Virokannas. Haen haastateltavaksi kaikenikäisiä, täysi-ikäisiä naisia, jotka ovat kokeneet tai kokevat taloudellista väkivaltaa. Taloudellinen väkivalta on voinut tapahtua perheenjäsenen, puolison tai muun läheisen ihmisen taholta. Taloudellinen väkivalta on voinut tapahtua myös netin kautta. Tapahtumat ovat voineet tapahtua menneisyydessä tai koet niitä juuri nyt. Olet voinut kokea myös muunlaista väkivaltaa.

Voit tulla mukaan tutkimukseen osallistumalla haastatteluun.

Haastattelut on tarkoitus toteuttaa yksilöhaastatteluina loka-marraskuun aikana joko Teamsin kautta tai lähitapaamisella (pääkaupunkiseutu). Haastattelut tallennetaan luvallasi. Haastatteluaineistoja käsitellään luottamuksellisesti ja anonyymisti. Haastattelussa kysytään tunnistetietoina vain ikä. Haastattelun jälkeen litteroin, eli kirjoitan keskustelun tekstitiedostoksi ja poistan tiedot, josta haastateltava olisi mahdollista tunnistaa. Tallenteet tuhoataan litteroinnin jälkeen. Gradun valmistumisen jälkeen litteroidut haastattelut arkistoidaan tietoturvasyistä myöhempää tutkimuskäyttöä varten. Voit halutessasi kieltää haastattelun säilyttämisen gradun valmistumisen jälkeen.

Haastattelu kestää 1–2 tuntia. Voit kertoa tilanteestasi haastattelussa sen verran kuin haluat. Voit olla minuun yhteydessä sähköpostilla, annan mielelläni lisätietoa. Yhteydenotto ei sido sinua mihinkään. Kiitos jo etukäteen!

Outi Hämeenkorva

ohameenk@ulapland.fi

Lisätietoa taloudellisesta väkivallasta löydät sivuilta www.viola.fi

Älä jää yksin väkivallan kanssa, apua ja tukea väkivallan uhreille tarjoavat mm.

Nollalinja (24/7) p. 080 005 005

Nettiturvakoti [www.nettiturvakoti.fi]

Naisten linja [www.naistenlinja.fi] p. 0800 02400

Kriisipuhelin p. 09 2525 0111

Liite 2 Suostumuskirje

TUTKIMUKSEEN OSALLISTUVAN SUOSTUMUS

Sinua on pyydetty osallistumaan Outi Hämeenkorvan Pro gradu- tutkimukseen, joka tähtää yhteiskuntatieteiden maisterin tutkintoon / hankkeeseen Lapin yliopistossa. Luethan suostumustekstin huolellisesti ennen allekirjoittamista ja kysyt, mikäli kaipaat lisätietoja jostakin yksityiskohdasta.

Tutkimuksen tavoitteena on lisätä tietoa taloudellisen väkivallan muodoista ja vaikutuksista.

Tutkimus toteutetaan syksyllä 2023. Mikäli päätät osallistua, sinua pyydetään osallistumaan haastatteluun joko Teamsin välityksellä tai kasvokkain yhdessä sovitussa paikassa pääkaupunkiseudulla. Osallistuminen ei aiheuta sinulle minkäänlaista haittaa, vaaraa tai uhkaa.

Tutkimuksessa kerätään seuraavanlaista aineistoa: Haastattelut tallennetaan luvallasi. Haastatteluaineistoa käsitellään luottamuksellisesti ja anonyymisti. Haastattelussa kysytään tunnistetietoina vain ikä. Haastattelun jälkeen litteroin, eli kirjoitan keskustelun tekstitiedostoksi ja poistan tiedot, josta haastateltava olisi mahdollista tunnistaa. Tallenteet tuhotaan litteroinnin jälkeen. Gradun valmistumisen jälkeen litteroidut haastattelut arkistoidaan tietoturvallisesti myöhempää tutkimuskäyttöä varten. Voit halutessasi kieltää haastattelun säilyttämisen gradun valmistumisen jälkeen.

Haastattelu kestää 1–2 tuntia. Voit kertoa tilanteestasi haastattelussa sen verran kuin haluat.

Osallistumisesi ei tuota välitöntä hyötyä sinulle tai muille, mutta se voi auttaa mm. auttajaverkostoja ymmärtämään taloudellisen väkivallan muotoja, sen kokijoiden tilannetta ja siitä selviytymistä paremmin.

Aineistossa esiintyvien henkilöllisyys salataan ja luottamuksellisuus turvataan siten, etteivät osallistujat ole tunnistettavissa julkaistavista tai julkisesti esitettävistä aineisto-otteista.

Outi Hämeenkorva ja Lapin yliopisto ovat sitoutuneet yksityisyytesi ja henkilötietojesi suojaamiseen. Aineistoa käsitellään lainmukaisesti ja tutkimuseettisiä periaatteita kunnioittaen.

Osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Sinulla on oikeus keskeyttää osallistuminen tutkimukseen milloin tahansa ilman seurauksia. Suostumuksesta on laadittu kappale sekä tutkijalle että osallistujalle. Tutkijalle luovutettu allekirjoitettu suostumus säilytetään osana tutkimusaineistoa.

NIMENSELVENNYS / Osallistuja PÄIVÄYS (pp/kk/vvvv)

ALLEKIRJOITUS / Osallistuja

ALLEKIRJOITUS / Outi Hämeenkorva

Mikäli sinulla on kysyttävää tutkimukseen liittyen, voit ottaa yhteyttä:

Outi Hämeenkorva

ohameenk@ulapland.fi